

Barn eller voksen – eller imellom?

*En bakhtinsk nærlesning av syn på barndom og barn
rundt ny straffelov av 1842*

Eirik Søgård Lysenstøen

Masteroppgave i europeisk kultur (30 stp)
Institutt for kulturstudier og orientalske språk
Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2018
Levert 15.juni 2018

Barn eller voksen – eller imellom?

*En bakhtinsk nærlesning av syn på barndom og barn
rundt ny straffelov av 1842*

© Eirik Sjøgaard Lysenstøen

2018

Voksen eller barn – eller imellom?

Eirik Sjøgaard Lysenstøen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Representeren, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven omhandler syn på barn og barndom i Norge på første halvdel av 1800-tallet med utgangspunkt i debatt rundt ny lovgivning. Primærkildene er kommentarer som ble skrevet som svar til et lovforslag utgitt av kommisjonen som arbeidet med det som ble straffeloven av 1842. Kommentarene ble skrevet av en av mennene som satt på kommisjonen som skrev lovforslaget, Niels Treschow, og av en norsk politiker, Hans Barlien.

Oppgavens problemstilling er: Hvilket syn på barn og barndom kommer, med en bakhtinsk nærlesning, til uttrykk i debatten rundt straffeloven av 1842? Straffeloven av 1842 skilte lover vedrørende forbrytelser ut fra Christian Vs lov i en egen lov. I forhold til barn innebar denne loven flere endringer, det ble nå introdusert en absolutt kriminell lavalder og seksuell lavalder i norsk lov. I tiden opp mot denne endringen var det mulig for folk flest å kommentere lovforslaget og si sin mening om den, og kanskje påvirke prosessen. I oppgaven tar jeg for meg de kommentarene som snakker mest om barn for å se hva de sier – og ikke sier om dette emnet.

Som en nærlesning tar oppgaven utgangspunkt i relativt korte tekster og analyserer dem ned til valg av enkelte ord. Jeg benytter meg hovedsakelig av begreper og teori fra Mikhail Bakhtin for å studere hvordan forfatterne og deres ytringer forholder seg til forskjellige ideer, kulturer og forhold i samfunnet m.m. og hvordan disse påvirker deres syn på barn.

Forord

Det har vært en lang reise med flere omveier og blindgater, men nå er jeg omsider i mål med denne masteroppgaven. Selv om jeg hadde både en og to helt andre ideer for hvordan denne oppgaven skulle se ut som ble forkastet på veien har jeg foran meg et produkt som jeg tror jeg vil kunne se tilbake på med stolthet og glede. Jeg visste lenge at jeg ville skrive en oppgave om barndomshistorie, og selv om det har vært utfordrende har det vært en svært lærerik prosess. Jeg hadde mange ideer og antagelser om barndomshistorie da jeg startet arbeidet som viste seg å ikke stemme, og jeg kan trygt si at jeg i dag ser på dette med helt andre, mer kunnskapsrike, øyne enn for tre år siden.

Å få anledning til å forske og fordype meg i et emne jeg er interessert i og anser for å være av allmenn interesse på heltid er et privilegium som er de færreste forunt. På veien hit har jeg hatt glede av å lære av mange flinke akademikere ved universitetet både på bachelor og masterstudiet. Jeg vil spesielt takke min veileder Ane Ohrvik, uten deg hadde denne oppgaven aldri blitt noe av. Hver gang jeg har gått inn i et av våre møter med en følelse av å sitte fast og ikke vite hvor jeg skal ta veien videre har jeg gått ut igjen med en visshet om hvordan jeg skal arbeide videre og at jeg kom til å komme i mål. Jeg vil også takke riksarkivet hvis personale alltid har vært hyggelig og svært hjelpsomt med å både finne og tyde materiale i de mange timene jeg tilbrakte i lesesalen på Sognsvann.

Jeg vil også takke mine medstudenter for et hyggelig studiemiljø. Takk til Elizabeth for å ha drøftet det tyngste og vanskeligste teoretiske med meg da jeg trengte det. Takk til Stig og familien for å ha gitt meg et sted å arbeide når jeg trengte en pause fra lesesalen og storbyen. Stor takk til Julie for å ha hjulpet til på så mange forskjellige måter, inkludert korrekturlesning i siste liten. Takk til Evelina for den hjelpen du har gitt meg.

Takk til familien min for moralsk støtte gjennom det hele, om jeg var i tvil var dere aldri det. En spesielt stor takk til bestemor og bestefar for mange hyggelige middager på Greverud, som alltid var en kjærkommen avveksling fra kosten på studenthybelen.

Eirik Sjøgaard Lysenstøen

Oslo, 11. Juni 2018.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Bakgrunn	1
1.1.1	Problemstilling	3
1.2	Forskningsfelt	3
1.3	Kilder.....	5
1.3.1	Lovkommisjonen.....	5
1.3.2	Bemerkninger og kommentarer til lovudkast.....	7
2	Teori og metode	9
2.1	Hvorfor nærlesning?.....	9
2.1.1	Tekster og ytringer	10
2.2	Bakhtin.....	11
2.1.2	Ytringer	12
2.1.3	Sjangere.....	13
2.1.4	Flerstemthet.....	14
2.1.5	Adressivitet.....	15
2.1.6	Dialogisme - Tostemt dialog.....	16
3	Analyse.....	19
3.1	Hvem tilhører barnet?.....	19
3.1.1	Adressivitet.....	21
3.1.2	Kristen barnediskurs.....	23
3.1.3	Menneskelighet og klassiske idealer	27
3.1.4	Et offentlig ansvar for barn	28
3.1.5	Barn som bestemmer over seg selv	32
3.2	Om barns straffeskyld.....	34
3.2.1	Tabula rasa	37
3.3	Om straff og barn.....	38
3.3.1	Små folk og små forbrytelser	40
4	Konklusjon	43
4.1	Avsluttende bemerkninger.....	45
	Litteraturliste	47

1 Innledning

Jeg ønsket å skrive om barndom i denne oppgaven fordi barndom er viktig del av alle menneskers liv og i forhold til hvordan en person utvikler seg som et voksent menneske. Jeg tror at å studere hvilke historiske vilkår barn har levd under og hvilke holdninger voksne har hatt til barn og barndom er verdt å forske på fordi det kan sette dagens praksis i et historisk perspektiv. Mange av tingene vi som samfunn gjør rundt barn har vi gjort så lenge at det kan være vanskelig å vite hvordan disse praksisene i forhold til barn ble vanlige, hvor de kom fra og hva som var bakgrunnen for at det ble slik. Ved å gå tilbake til kilden og se på hvordan man historisk tenkte da slike praksiser ble til kan vi forstå vår egen samtid bedre. Dette føyer seg inn i en kulturhistorisk barndomstematikk som blant andre Philippe Aries sin bok *Centuries of Childhood* er kjent for. I boken trekker Aries lange historiske linjer tilbake i tid og frem til vår tid, og han forsøker på denne måten å vise og forklare hvor vår nåværende forståelse av barn og barndom kommer fra. Selv om Aries og hans teorier i ettertid har blitt kraftig kritisert var hans måte å arbeide med barndom på inspirerende for mitt eget arbeid.

1.1 Bakgrunn

Utgangspunktet for denne oppgaven var et ønske og en ide om å bruke norske rettssaker fra 1800-tallet som et vindu inn i det historiske synet på barn. Det første forsøket på å gjøre dette var å finne rettssaker hvor barn hadde vært involvert på en eller annen måte. Tanken med dette var at rettssaker ble omfattende dokumentert, med ytringer fra dommere, ofre, gjerningsmenn, vitner og advokater og at disse dokumentene ble tatt godt vare på. Det ville, antok jeg, derfor være en fremragende kilde for et bredt spekter av meninger og ideer om barn og barndom. Etter et tidkrevende arbeid med å finne noen slike rettssaker måtte jeg gi opp denne vinklingen, fordi mye av stoffet var ofte vanskelig eller umulig å finne, og mye av det stoffet som fantes var stenografert. Å arbeide med oppgaven slik jeg i utgangspunktet hadde tenkt var derfor teoretisk mulig, men ville kreve spesialistkunnskap fra noen som kunne tolke stenograferte tekster og mer tid enn det som var tilgjengelig for en oppgave av denne typen.

I løpet av letingen hadde jeg imidlertid kommet over kommentarer skrevet til utkastet av straffeloven av 1842 og dette fanget min interesse videre og gjorde at jeg endret fokus for oppgaven.

Straffeloven av 1842 var en modernisering av den norske loven og den første gangen man skilte ut lovene som berørte kriminalitet i en egen lov. Utkastet fra 1832 som kommentarene er skrevet til heter *Udkast til lov angaaende forbrydelser*. Valget falt på debatten rundt dette lovforslaget av flere grunner. For det første er et lands lover og innføringen av nye lover, spesielt så omfattende som en hel straffelov, en svært alvorlig sak. Jeg forventet derfor å kunne finne kommentarer til lovforslaget som var rike på mening og som forsøkte å kommunisere ideer klart og overbevisende, og som derfor ville egne seg godt for nærlesning. Den andre grunnen er at loven er et uttrykk for en rekke dialoger som foregår i et samfunn som blant andre politikk, filosofi, religion, moral og verdensforståelse. Dette er dialoger i et samfunn som også vil påvirke hvordan det behandler sine barn, det ville derfor være en mulighet til å muligens få et nyansert bilde av holdninger og praksiser samfunnet rettet mot barn.

Å bruke straffeloven var ikke et stort sprang å ta fra den opprinnelige ideen om å bruke rettssalen for å studere barn i en historisk kontekst med sine nye lover angående kriminell og seksuell lavalder. Kommentarene jeg fant var skrevet med trykkskrift og mulig å lese uten noen form for trening eller opplæring, og egnet seg derfor godt som primærkilder for oppgaven.

Jeg arbeidet ved å granske kommentarer som ble skrevet til lovforslaget i perioden hvor man utarbeidet det som senere ble utviklet til den ferdige loven. Jeg så på tekster skrevet av både lovforslagets forfattere og av andre samtidige som kommentarer til lovforslaget. Til tross for at jeg fant mange hundre sider skrevet som kommentarer til lovutkastet var det bare et fåtall som tok for seg barn og relaterte spørsmål, og mye av det som var skrevet om lovene om barn var lite egnet for oppgaven. Jeg endte dermed opp med å bruke to forskjellige forfatteres kommentarer i det videre arbeidet, nemlig kommentarene til Niels Treschow og Hans Barlien. Det som skilte disse to fra de fleste andre som kommenterte lovutkastet var at de tok for seg lovutkastet i sin helhet og kommenterte svært mye av det. Begge skrev kommentarer på paragrafer i hvert eneste kapittel. De fleste som skrev kommentarer til avisene hadde valgt seg ut en eller noen få paragrafer i lovutkastet som de interesserte seg spesielt for og ønsket å

kommentere. Av disse var det ingen jeg klarte å finne som skrev spesielt om barn. Dette er i seg selv interessant, da det tyder på at lovutkastets lover som angikk barn ikke var så kontroversielle at de ble kommentert særlig mye. I *Commentarer over den norske criminallov*, som var en bok skrevet senere for å hjelpe jurister med å tolke og arbeide med den nye loven ble det skrevet en del om disse paragrafene. Innholdet var imidlertid mer praktisk rettet og handlet f.eks. om at en ti-åring bør dømmes mildere enn en femten-åring selv om de begge havner i samme kategori når det gjelder aktuelle måter å straffe på.¹ Jeg fant derfor heller ikke i denne boken noe jeg syntes at jeg kunne bruke i denne oppgaven.

1.1.1 Problemstilling

Oppgavens problemstilling er: Hvilket syn på barn og barndom kommer, med en bakhtinsk nærlesning, til uttrykk i debatten rundt straffeloven av 1842?

1.2 Forskningsfelt

I denne delen skal jeg vise hva slags forskning som er relevant for feltet denne oppgaven befinner seg i. Teoriene som ble brukt i arbeidet med selve oppgaven vil bli drøftet i kapittel 3 - teori og metode. Jeg er inspirert av rettshistorie og hvordan det å studere fortellinger og narrativitet i forbindelse med rettshistorie kan brukes for å bedrive historisk forskning. Fordi arbeidet jeg har gjort er rettet mot emnet barn og barndom i historien og lener oppgaven seg på tidligere forskning på dette området. Jeg bygger videre på dette og oppgaven er i seg selv et bidrag til barndommens historie.

Straffeloven var spesiell i norsk rettshistorie ikke bare på grunn av behandlingen av barn, men også fordi den skilte ut kriminalloven som en egen lov. Det er derfor relevant å forstå hvor denne loven kom fra. I følge rettshistoriker Jørn Øyrehagen Sunde var den norske straffeloven av 1842 et resultat av et samarbeid med internasjonale rettsvitenskapelige eksperter. Loven ble sendt på høring hos tyske professorer som representerte det ypperste innen europeisk rettsvitenskap. I følge Sunde var man i Norge bevisst på at egen straffelovgivning også sendte

---

¹Schweigaard, *Commentar over Den norske Criminallov*, 320

et signal utenfor landegrensene, og det kan slik hevdes at det fantes et visst internasjonalt press for en særlig strafferett blant annet i denne perioden.²

I boken *Sakens Fakta* drøfter Audun Kjus fortellinger i rettssaler. Han skriver at domstoler er institusjonaliserte arenaer hvor man kan flytte konflikter og bedømmes av en større makt enn partene i konfliktene.³ Han skriver at for en kategori som bestemor vil man regne med at opplevelser fra samværet med ens egen bestemor har betydning for hvordan man forstår dette begrepet også som voksen. For en kategori som morder vil de fleste derimot ikke kunne trekke på førstehåndserfaring, og kulturelle nøkkelfortellinger spiller en særlig rolle i å gi dette begrepet innhold. Når kategorien som morder er etablert kan den til en viss grad skilles fra sin opprinnelige sammenheng hvor den ble dannet og bli generalisert. Videre påstår han at i moderne lovgivning (og i arbeidet med straffeloven av 1842 arbeidet man eksplisitt med å oppnå dette i større grad enn Christian VIs lov) strekker man seg for å oppnå maksimalt generaliserte begreper og regler. Likevel må paragrafene instanseres som fortellinger for å bli meningsfull. Det er først og fremst fortellinger man kan f.eks. si noe om hvem som er og ikke er et tilregnelig menneske. At regler og begreper er avhengige av fortellinger blir tydelig, skriver Kjus, når de ikke strekker til, som når man oppdager en ny ting, Slik som for eksempel ny form for heltemot eller en ny form for voldtekt.⁴ Dette, mener jeg, er en av grunnene til at det er spesielt interessant å studere den nye loven med sine nye regler og begreper, fordi det kan ses som et uttrykk for ideer og fortellinger som kanskje ikke var klare med det blotte øyet før. Kjus sin måte å bruke nærlesning har inspirert meg i mitt arbeid med denne oppgaven.

Ellen Schrumps *Barndomshistorie* er svært nyttig for å forstå de materielle forholdene rundt den industrielle revolusjonen som blant annet fattigdom, urban fortetting og hvordan dette påvirket barn. Boken inneholder mye informasjon om blant annet hvordan det fra midten av 1700-tallet vokste frem en filantropisk barneredningsbevegelse i Europa. Denne rettet seg mot barns økonomiske situasjon, og det ble opprettet skoler og barnehjem for å bidra til å løse dette problemet. Schrupp argumenterer for at denne filantropien førte til en endring i

---

²Sunde, «Kommentar: Internasjonaliseringa av norsk strafferett i eit historisk perspektiv», 292-298

³ Kjus, Audun, Om fortellinger, 2008, side 17

⁴ Kjus, Audun, Om fortellinger, 2008, side 38-39

holdningene mot barn, og at dette førte til at utover 1800-tallet ble barnet idealisert, barndommen var ikke bare en spesiell livsfase, men den *beste* av alle livsfaser.⁵

Schrump skriver også om hvordan barn på 1800-tallet i større grad ble erstattet av mer effektivt maskiner i industrialiseringen. Flere barn fikk mer tid til å være hjemme med foreldrene sine, noe de ikke hadde hatt særlig mye av før industrialiseringen, hverken i høyere eller lavere samfunnslag. Nå ser man konturene av det idealiserte familielivet, hvor familien skal være sammenbundet av følelser.⁶ Schrump sin forskning er spesielt relevant for meg og denne oppgaven fordi også hun skriver om Norge på 1800-tallet. Hennes bok gir derfor viktig informasjon om forhold og ideer om barn i lovforslagets samtid.

1.3 Kilder

Den 22. November 1828 ble det etter kongelig resolusjon nedsatt kommisjon for å forfatte en ny norsk kriminallov. Arbeidet til denne kommisjonen førte til at den 20. August 1842 ble vedtatt *lov angaaende forbrydelser*, som var en mer moderne lov som minner mer om straffeloven vi kjenner i dag. Da loven ble innført erstattet den kong Christian Vs lov, som hadde vært i kraft siden 1688, og inntil da hadde vært relativt uforandret med unntak av da man avskaffet “alle Piinsler, som ved Lovene er anordnede tilligemed Dødsstraffene” den 25. Oktober 1815.⁷

1.3.1 Lovkommisjonen

Lovkommisjonen arbeidet fra 1828 til 1835 og besto av tre menn. Professor i filosofi og statsråd Niels Treschow, Niels Christian Berg, Justitiarius ved Akershus Stiftsoverrett og Jørgen Herman Vogt, statsråd og utdannet jurist. Niels Treschow døde i 1833, men arbeidet med kommisjonen inntil kort tid før sin død.⁸ Niels Treschow er en norsk filosof, født i 1751, og var den første professor i filosofi ved universitetet i Christiania. Han var utdannet til en magistergrad i filosofi i København, og etter å ha arbeidet som rektor i over 30 år utdannet han seg til professor i filosofi ved det samme universitetet i København. Før arbeidet med

---

⁵ Schrump 2013, side 77-78

⁶ Schrump 2013, side 27-28

⁷ Sørnes, 2009, 55

⁸ Berg og Vogt, Motiver til det aaret 1832 udgivne forslag til en lov, IV-V

kommisjonen hadde han tidligere vært rådgiver for prins Christian Frederik, og arbeidet med et forslag til norsk grunnlov hvor han vektla tanke- og trykkefrihet og økt velstand som mål for politikken.⁹

Niels Christian Berg, født i 1775, Berg vokste opp i Christiania og studerte i København og tok dansk juridisk eksamen. Berg var kritisk til tiden under Danmark, men mer positiv til svenskene, og var til stede på det første overordentlige stortinget, høsten 1814.¹⁰

Jørgen Herman Vogt, født i 1784, var fra Drammen men vokste opp i Kongsberg i trange kår. Som voksen bodde han hos en onkel i København mens han studerte, her tok han juridisk eksamen med laud. Da lovkommisjonens arbeid med lovutkastet var ferdig i 1835 var det Vogt i samarbeid med høyesterettsassessor Johan Henrik Rye som endelig utformet og avsluttet arbeidet på den nye loven.

Den nye lovens opphav kan spores tilbake til Eidsvoll i 1814, hvor det ble vedtatt av riksforsamlingen og fastsatt i grunnloven at:

En ny almindelig civil og kriminal Lovbog skal foranstaltes udgivet paa første eller, om dette ikke er muligt, paa andet ordentlige Storting. Imidlertid blive Statens nu gjældende Love i Kraft, forsaavidt de ei stride imod denne Grundlov eller de provisoriske Anordninger, som imidlertid maatte udgives. De nuværende permanente Skatter vedblive ligeledes til næste Storting.¹¹

Det skulle vise seg å ta adskillig lenger tid før kriminalloven endelig kom på plass i 1842. Kriminalloven av 1842 minnet på flere områder mer om vår moderne straffelov enn loven den avløste. Lektor i lovkyndighed ved det kongelige norske Frederiks-universitet, Ulrik Motzfeldt, skriver i sine bemerkninger til lovforslaget av 1828 at den gamle loven er moden for utskiftning og består av en stor mengde “adsprede og usammenhengende lovbud, hvis innbyrdes forening ofte bringer lovanvenderen i fortvilelse, og hvis anvendelse saa hyppig gjør Domstolenes Kjendelser til Tærningskast”. Motzfeldt berømmer samtidig forslaget for sin kortfattetet og fullstendighet. Motzfeldt skriver at forslaget oppfyller humanitetens krav, og for å oppnå dette benyttes vitenskapen og nyere erfaringer. Her henviser han antagelig til

---

⁹ Bratberg, “Niels Treschow”

¹⁰Storsveen, “Jens Christian Berg”

¹¹ Norges grunnlov av 1814, paragraf 94

de tyske akademikernes bidrag til lovforslaget som tidligere ble nevnt.¹² For å oppnå forbedringene skriver Motzfeldt at dommerne nå skal stå friere til å veie straff og forbrytelse mot hverandre, samtidig som hver forbrytelse har en presist angitt strafferamme dommeren kan dømme innenfor. Straffen skulle nå ha en sammenheng med forbrytelsens grovhet, samt hvilke av samfunnets interesser forbrytelsen truer.¹³

1.3.2 Bemerkninger og kommentarer til lovudkast

Den 31. Oktober 1831 ga lovkommissjonen som var nedsatt for å forfatte kriminalloven ut det første utkast til den nye loven. For å brukes som kilder i analysen som skal utføres i analysekapittelet fant jeg to kilder som inneholdt tekster fra debatten som var godt egnede for mitt arbeid med dem. Valget falt derfor på disse to:

Den første er *Bemærkninger til det ny lovudkast, dateret 31te October 1831* Skrevet av Hans Barlien. Barlien, født 1772, var tidligere stortingsmedlem og bonde fra Trondheim, som senere flyttet til USA.¹⁴ Han skrev og fikk trykket og utgitt sine kommentarer til det lovforslaget hos Thorhil Borg i Trondheim, og later til å ha gjort dette med egne penger. Verket er på 40 sider og innbundet. Barlien starter med en innledning hvor han drøfter historien til loven og at han generelt synes lovforslaget er for langt og uoversiktlig for “læg mand og quinde”. Han går deretter over til undersøgelser, hvor han går over lovforslaget i rekkefølge og kommenterer hver enkelt paragraf. Til slutt har han skrevet et forslag til en “naturlov for regjering og lovgivning, som er basert på reen praticke fornuft.”

Barlien var ikke med på den første riksforsamlingen, men ble politisk aktiv i dette året, og beklager seg over at det har tatt tre ganger så lang tid som man egentlig hadde bestemt med å få et forslag til den nye loven.¹⁵

Samling af de, den, ved kongelig Resolution af 22de November 1828, naadigst nedsatte Lovcommission, i Manuscript tilstillede Bemærkninger i Anledning af Commissionens ved Trykken i Aaret 1831 bekjendtgjorte Udkast til en Lov for Kongeriget Norge, angaaende Forbrydelser, saa og af de i forskjellige offentlige Blade indrykkede Stykker betreffende

---

¹²Sunde, «Kommentar: Internasjonaliseringa av norsk strafferett i eit historisk perspektiv», 292-298

¹³Motzfeldt, *Bemærkninger ved lov for kongeriget Norge angaaende forbrydelser*, 3-6

¹⁴Mykland, “Barlien”

¹⁵Barlien, *Bemærkninger til det nye lovudkast*, 2

ovennævnte Lovarbeide, er den fulle tittelen på den andre kilden. Som man forstår av navnet er dette en samling av kommentarer skrevet som et svar på lovutkastet. Verket har blitt samlet og gitt ut på offentlig regning av den samme lovkommissjonen som arbeider med lovforslaget, dette ble gjort etter en kongelig resolusjon. Totalt inneholder boken 50 kommentarer skrevet av forskjellige personer. Noen av kommentarene er sendt inn direkte til kommisjonen, men de aller fleste er skrevet som avisinnlegg til diverse aviser. Morgenbladet er kilden for over halvparten av kommentarene. De fleste av disse avisinnleggene er anonyme og later utifra innholdet i mange tilfeller til å være skrevet av mer “alminnelige” folk med varierende interesser og juridisk kompetanse. Boken er organisert slik at de første innleggene i boken er skrevet direkte til kommisjonen, slik at det starter med et brev fra daværende statsraad Niels Treschow. Etter brevene som er sendt inn til kommisjonen kommer utdragene fra diverse aviser. Bakerst i boken er det en innholdsfortegnelse hvor alle kommentarene står listet opp, det er også skrevet hvilke av dem som er skrevet på svar andre kommentarer. F eks “*XXII uddraf af Patrouillen no. 12.13 og 14-15 daterede 18de og 25de febr. 1832, indeholdende svar paa no. XX*”. Kommentarene varierer i lengde, fra under en side til høieseteretsassessor Holts brev på 38 sider. Brevene varierer i format, noen går og tar for seg i rekkefølge de paragrafene de ønsker å kommentere, andre av brevene har mer generelle kommentarer om utarbeidelsen av lovforslaget.

Det er ikke mulig å si sikkert hvorfor Barliens kommentarer ikke er inkludert i den større samlingen. Siden hans kommentarer ble skrevet ferdig mot slutten av 1832, kun kort tid før samlingen ble utgitt, er det mulig at Barlien var for sen til å bli inkludert. Fordi Barliens kommentarer var så omfattende og kritiske kan det også tenkes at han valgte å publisere dem selv.

2 Teori og metode

2.1 Hvorfor nærlesning?

Kulturell kontekst er for mennesket som vannet er for fisken, vi er til enhver tid omgitt av det, og kan derfor ha vanskeligheter med å se den rundt oss, selv når vi bevisst prøver på det. Jeg skal forklare det mer inngående, men til å begynne med kan man tenke at dette bevisste forsøket på å se og forstå den kulturelle konteksten mens man ser på det språklige materialet er nettopp hva nærlesning innebærer. I dette tilfellet skal jeg drøfte tekster fra en fremmed, skjønt nært beslektet til vår moderne kulturelle kontekst. Hvis vi tenker oss et romvesen som kom til jorden og observerte menneskers kommunikasjon, uten forøvrig å ha noen kunnskap om hva mennesker er eller hvordan de fungerer blir bildet kanskje klarere. Om romvesenet var observant ville det raskt forstått at mennesker er biologiske, levende skapninger som begår handlinger imot sine omgivelser. Det ville kunne oppdage at mennesker lager vibrasjoner i luften ved å vibrere stemmebåndene i deres hals, men ikke tydet mer av disse vibrasjonene uten videre. Forskjellen på en vennlig hilsen, en trussel, et nys og et prosit og småprat om gårsdagens fotballkamp hadde vært utenfor dets rekkevidde selv om det kunne forstå at vibrasjonene hadde en dialogisk natur slik vi kan forstå når hunder bjeffer til en av sine artsfrender og får bjeff tilbake. Skriftspråk hadde vært enda verre å forstå korrekt. Uten den kulturelle konteksten kan et barns tegning og et brev fra lederen av en nasjon til en annen være umulige å skille fra hverandre. Et eksempel på dette er brevet fra den amerikanske indianer-høvdingen Kun-de-kund til den amerikanske presidenten. Brevet er piktografisk og skildrer Høvding Kun-de-kund som representant for andre høvdinge og at de ønsker fred med den amerikanske presidenten.¹⁶ Det er også ubegripelig for en person som kommer over tegningen og ikke kjenner til de omstendighetene det kom fra hva det ønsker å formidle. Brevet ble heller ikke forstått av mottakeren slik det var ment, eller i det hele tatt, men sett på som useriøs og barnslig.¹⁷

Vi er noe heldigere stilt enn det tenkte romvesenet beskrevet over når vi ser på 200 år gamle norske tekster. Vi deler et språk som fortsatt er svært likt, og deler mye av den kulturelle

---

¹⁶ Berge, "Teksten" i Tekst og historie, 65-67

¹⁷ Berge, "Teksten" i Tekst og historie, 68

ballasten. Likevel tilhører det en fremmed tid og et land som har blitt kraftig forandret på de nesten 200 årene som har gått siden de ble skrevet, det er derfor nødvendig å kunne gå systematisk til verks for å lykkes med å lese dem på riktig måte. Når man nærleser går man nært på teksten i den forstand at man ikke kun ser hva den sier, man stiller også spørsmål til den, og prøver å forstå hvorfor og hvordan den ble slik den ble. Det man lærer gjennom denne prosessen brukes så til å fortolke tekstens innhold.¹⁸ Grunnen til å velge nærlesning som metode er at ved å fokusere inn på en tekst på denne måten får jeg utnyttet de teoretiske perspektivene og begrepene fullt ut. Alle meninger som skjuler seg i teksten som ligger innenfor vår evne å gjenkjenne og forstå kan hentes ut og vurderes av oss.

For denne oppgavens vedkommende skal jeg spesielt se på hvem som var ytringenes avsender og tiltenkte mottaker, eller adressater, hvordan argumenter gis moralsk og annen autoritet og hva slags språk man bruker. Denne oppgavens kildemateriale, lovtekster, forslag til lovtekster og drøfting av disse er spesielt godt egnet til en slik granskning fordi en lov både skal representere et samfunns moral, tro, filosofi om en rekke abstrakte konsepter som straff, rettferdighet og sannhet. En slik samtale om en potensiell lov vil uunngåelig peke både fremover og bakover i tid, til en historisk ballast og til fremtidige menneskeskjebner som vil påvirkes. Disse tekstene er fulle av mening, og gir et rikt objekt for en analytisk nærlesning.

2.1.1 Tekster og ytringer

Jeg vil her forklare hva de forskjellige ord og uttrykk jeg kommer til å benytte meg av i analysen betyr og hvor de kommer fra. I kapittelet om analyse vil jeg drøfte kildene vi kommer til å se på og hvilke av disse kategoriene vi kan plassere dem i.

Kjell Lars Berge drøfter i en artikkel utgitt i boken *Tekst og Historie* forskjellene på en ytring og en tekst, og det er denne drøftingen jeg tar utgangspunkt i for min egen analyse. For denne oppgaven sitt vedkommende er det *tekst*-begrepet som er spesielt interessant. En ytring er “all mellommenneskelig tilgjengelig semiotisk mediert meningsskapning”, det er derfor innlysende at all tekst også er en ytring.¹⁹ Når jeg her bruker begrepet tekst brukes det på en litt annen måte enn slik det forstås i vanlig tale hvor alt som er skrevet og kan leses er tekst.

---

¹⁸ Ohrvik, “Autorisering i norske svartebøker” i *Or gamalt*, 120-121

¹⁹ Berge, “Teksten” i *Tekst og historie* 43-44

En tekst i sammenheng av denne måten å forstå ytringer og dermed også denne oppgaven, er definert av Kjell Lars Berge som “ytringer som deltakerne i en viss kultur gir en spesielt avgrenset status eller verdi, der det i kulturen er utviklet tekstnormer som avgjør hvilke ytringer som gis tekstverdi, og hvordan slike tekster ordnes”.²⁰

Innenfor kategorien tekster, forstått etter den ovenstående definisjonen, beskriver Berge flere typer tekster i *Tekst og Historie*, av disse kommer jeg til å bruke begrepet kanoniske tekster og vise eksempler på slike. Kanon i denne sammenheng kommer fra det greske ordet κανών, som kommer fra en rett stav brukt som målestandard, og som brukes for å bety et forbilde som brukes som standarden for å måle andre etter. Berge skriver at en kanonisk tekst “bærer og fremstiller kulturen” den tilhører, og er å forstå som et viktig verk som forteller oss mye om en kultur.²¹ Et eksempel på en kanonisk tekst som vil brukes i denne oppgaven er bibelen, jeg kommer til å vise til vers fra bibelen som jeg mener er relevante for noen av ideene som blir uttrykt i tekstene som nærleses. Kanoniske tekster er de mest kjente og megetsigende representantene for en kultur, derfor har de status som tekster også etter at deres opprinnelige kontekst for lengst har blitt tapt med tiden.

2.2 Bakhtin

Mikhail Bakhtin (1895-1975) var en Russisk filosof og litteraturforsker. For denne oppgavens vedkommende kommer jeg til å primært lene meg på hans begreper og ideer rundt ytringen og hvordan vi best kan forstå den. Å bruke Bakhtin er ikke uten utfordringer, på grunn av den språklige barrieren har jeg ikke tilgang på de originale tekstene på russisk som bærer Bakhtins navn. Det finnes i tillegg ikke en norsk oversettelse av samtlige av de av Bakhtins bøker og essaysamlinger jeg ønsket å benytte meg av. For å gjøre oversettelsesarbeidet enklere og forhåpentligvis legge til rette for en mer konsistent oversettelse av sentrale begreper med minimal forvirring har jeg valgt å kun benytte meg av de engelske oversettelsene av Bakhtins verker som kilder. Når det gjelder Bakhtin må man i tillegg til å hanskens oversettelsesarbeidet ta høyde for at Bakhtins egne tekster ofte, selv om de berører samme tema, kan inneholde forskjellige begreper som later til å beskrive det samme fenomenet. Bakhtin hadde ikke for vane å gå tilbake og bearbeide sine egne ideer, og utkast og manuser ble ofte liggende og

---

²⁰ Berge, “å skape mening med tekst” i Den flerstemmige sakprosaen, 232-242. Omtalt av Berge i “Teksten” i *Tekst og historie*, 44

²¹ Berge, “Teksten” i *Tekst og historie*, 47

mugne i kjelleren eller røket av forfatteren når det ikke var tobakkspapir for hånden. De store, viktige ideene ville uansett komme tilbake og det var derfor ikke så viktig å bevare dem. Derfor blir det i dag opp til leseren som ønsker å bruke Bakhtin å bearbeide og tolke det Bakhtin sier.²²

2.1.2 Ytringer

There can be neither a finite nor a last meaning; [anything that can be understood] always exists among other meanings as a link in the chain of meaning, which in its totality is the only thing that can be real. In historical life this chain continues infinitely, and therefore each individual link in it is renewed again and again, as though it were being reborn.²³

Vi så kort på ordet ytring og hva det betyr ovenfor, men ytringen er så sentral innen Bakhtins arbeid at det er nødvendig å drøfte hvordan han forklarte og brukte dette begrepet. Ytringen er så viktig fordi konkrete orale eller skrevne ytringer det er hvordan språket realiseres.

Uavhengig av hvor varierte ytringer kan være i lengde, innhold og oppbygning har de noen felles egenskaper som enheter av tale, og klare avgrensninger rundt seg. En ytrings avgrensning er bytte av talesubjektet, eller bytte av talere. Enhver ytring har en absolutt begynnelse og en absolutt slutt.²⁴ Før ytringens begynnelse har andres ytringer kommet, og etter dens slutt følger andre ytringer. Når mennesker snakker med hverandre utveksler vi ikke ord eller setninger, men ytringer som er konstruert av språklige enheter som ord og setninger.²⁵

Ytringer består ifølge Bakhtin av tre ting, deres innhold, eller tema, den lingvistiske stilen de er gjennomført i, og til sist hvordan de er komponert, bygget opp. Disse tre aspektene av ytringen er alle koblet til ytringen som helhet og til hvilke spesifikke kommunikasjonssfærer de tilhører. Sfærene hvor vi bruker språket utvikler over tid sine egne relativt stabile *typer* ytringer. Disse *typene* er hva vi kaller talesjangere.²⁶

---

²²Bakhtin, Problems of Dostoevsky's poetics. Overs. Emerson, forord

²³Bakhtin, The Dialogic Imagination. Overs. Emerson og Holquist, 345

²⁴Bakhtin, The problem of Speech Genres. Overs. McGee, kindle location (1236)

²⁵Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, kindle location (1286)

²⁶Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, kindle location (1079)

2.1.3 Sjangere

Valget av sjangere er en av de viktigste måtene taleren som uttrykker en ytring sin vilje uttrykkes ifølge Bakhtin:

This choice is determined by the specific nature of the given sphere of speech communication, semantic (thematic) considerations, the concrete crete situation of the speech communication, the personal composition tion of its participants, and so on. And when the speaker's speech plan with all its individuality and subjectivity is applied and adapted to a chosen genre, it is shaped and developed within a certain generic form. Such genres exist above all in the great and multifarious sphere of everyday oral communication, including the most familiar and the most intimate.²⁷

Vi bruker sjangere i praksis på dyktig vis i gjennom livet, i stor grad ubevisst på at det er det vi gjør. Akkurat som vi lærer grammatiske regler og ordene i vårt morsmål uten å måtte åpne en bok om grammatikk, eller en ordbok, mottar vi disse sjangrene fra språket når vi deltar i det. Selv om sjangere er fleksible og vi leker med dem og blander dem når vi beveger vi oss i dem er de likevel noe vi blir *gitt* og ikke noe man kan finne på, og disse har en normativ effekt på ytringen. Når jeg her skriver at sjangere er fleksible mener jeg at det kan være stor variasjon innenfor en enkelt sjanger. For eksempel er Barliens ytring om foreldrenes ansvar for barns handlinger og Treschows ytring om spedbarnsdrap begge flerstemte ytringer i sjangeren debattinnlegg. Likevel er de ikke identiske sjangere fordi de er skrevet på svært forskjellige måter, de forholder seg forskjellig til de andre stemmene i ytringen. Der den ene er sterkt ensrettet har den andre et svært aktivt forhold til de andre stemmene (se illustrasjonen under). Slik Bakhtin bruker sjangerbegrepet er sjangere ikke harde kategorier hvor man lett kan sortere en ytring inn i en enkelt sjanger, i stedet har hver ytring gjerne et element av flere forskjellige sjangere på en gang. Sjangere, skriver Bakhtin, er like obligatoriske som former for ytringer som ord og grammatikk er former for språket.²⁸

---

²⁷Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, kindle location (1329)

²⁸Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, kindle location (1366)

<p>1. Unidirectional double-voiced discourse:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Stylization; b. Narrator's narration; c. Unobjectified discourse of a character who carries out (in part) the author's intentions; d. <i>Icb-Erzählung</i> 	}	<p>When objectification is reduced, these tend toward a fusion of voices, i.e., toward discourse of the first type.</p>
<p>2. Vari-directional double-voiced discourse:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Parody with all its nuances; b. Parodistic narration; c. Parodistic <i>Icb-Erzählung</i>; d. Discourse of a character who is parodically represented; e. Any transmission of someone else's words with a shift in accent 	}	<p>When objectification is reduced and the other's idea activated, these become internally dialogized and tend to disintegrate into two discourses (two voices) of the first type.</p>
<p>3. The active type (reflected discourse of another)</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Hidden internal polemic; b. Polemically colored autobiography and confession; c. Any discourse with a sideward glance at someone else's word; d. A rejoinder of a dialogue; e. Hidden dialogue 	}	<p>The other discourse exerts influence from without; diverse forms of inter-relationship with another's discourse are possible here, as well as various degrees of deforming influence exerted by one discourse on the other.</p>

Dette er en modell over flerstemte ytringer organisert i kategorier ettersom hvordan de forholder seg til den andre stemmen som ytringen inneholder. Hver av typene har eksempler på noen forskjellige sjangere som vil falle inn under de forskjellige typene, men det finnes mange flere. Modellen viser praktiske eksempler på ytringer, flerstemthet og retninger, begreper som kommer til å bli brukt i løpet av oppgaven, tatt i bruk sammen. Jeg vil referere til den senere, og når jeg snakker om sjanger vil jeg også gå inn på hvordan en flerstemt ytring forholder seg til andre stemmer.²⁹

2.1.4 Flerstemthet

Flerstemthet beskrives av Bakhtin som fenomenet hvor flere stemmer opptrer samtidig, og individuelle viljer finner sted og kombineres, selv om de fortsatt forblir uavhengige.³⁰ Som et eksempel på dette kan vi tenke oss hvordan en avis kombinerer det mest mangfoldige og

²⁹Bakhtin, Problems of Dostoevsky's poetics. Overs. Emerson, 199

³⁰Bakhtin, Problems of Dostoevsky's poetics. Overs. Emerson, 21

motsigende materiale legges ut side om side og mot hverandre.³¹ Bakhtin kritiserte monologien, eller enstemtheten, hvor man, selv om man har å gjøre med en kollektiv og pluralitet av skapende krefter likevel illustrerer enhet gjennom bildet av en enkelt bevissthet, en nasjon, folkets ånd, historiens ånd og så videre.³² Samtlige av ytringene jeg vil se på i denne oppgaven er flerstemte, jeg kommer til å drøfte hvilke stemmer som er til stede i ytringen og hvordan de forholder seg til disse stemmene.

2.1.5 Adressivitet

Bakhtin skriver om viktigheten av en ytrings mottaker:

Any utterance always has an addressee (of various sorts, with varying degrees of proximity, concreteness, awareness, and so forth), whose responsive understanding the author of the speech work seeks and surpasses.³³

Som skrevet over er en ytrings avgrensning bytte av talere, det henger sammen med at en ytring aldri kastes ut i et tomt vakuum, men forventer alltid en mottakelse. Samtidig som ytringen ser frem mot en mottakelse den er sikker på vil komme så blir denne mottakelsen *generert* av ytringen, uten noen ytring vil det aldri komme noen mottakelse.³⁴ Denne mottakelsen ytringen tilpasses og rettes imot kalles adressivitet. Det fortelle oss som lesere mye når vi nærleser en ytring og kan ruste oss med en så essensiell bit med kontekstuell informasjon som hvem forfatteren tenkte at denne ytringen ville bli lest av og hva han tenkte om det han skrev. I følge Bakhtin har hver talesjanger sin egen forestilling om adressaten, og at dette definerer den som sjanger.³⁵

Vi forstår adressaten som den umiddelbare mottakeren av en ytring, men det finnes flere typer adressater som forventer en ytring. Ytringen dannes rettet mot adressaten, som kan forstås som den man snakker til. Den sekundære adressaten har blitt oversatt som publikum-adressaten og overadressaten. For denne oppgavens bruk blir overadressaten det mest naturlige, men når vi ser for oss et publikum får vi et godt bilde på hva denne kategorien er.

---

³¹Bakhtin, Problems of Dostoevsky's poetics. Overs. Emerson, 29

³²Bakhtin, Problems of Dostoevsky's poetics. Overs. Emerson, 81

³³Bakhtin, The Dialogic Imagination. Overs. Emerson og Holquist, 128

³⁴Bakhtin, The problem of Speech Genres. Overs. McGee, 94

³⁵Bakhtin, The problem of Speech Genres. Overs. McGee, 95

Forfatteren vet at de vil motta ytringen, i noen tilfeller vil han sågar virkelig snakke til overadressaten selv om ordene hans tilsynelatende er rettet mot adressaten. Eksempler på dette vi kan tenke oss er debatter, om de er med publikum i salen eller som i denne oppgaven; skriftlige, vil målet ofte være å briljere for eller å overbevise publikumet. Over disse mer jordnære adressatene vil forfatteren av ytringen også, med større eller mindre grad av bevissthet, anta en høyere superadressat. Superadressaten er den antatte, fjerne dommeren over ytringen som antas å ha en komplett og rettferdig forståelse, som sitter bak et slør av metafysisk avstand og historisk tid. Denne superadressaten kan være gud, men den kan også tenkes å være for eksempel den sanne fornuft, som er et begrep både Barlien og Treschow benytter. Vi kan tenke oss dette som en slags endelig sannhet, eller noe litt mer konkret som historiens dom eller samfunnet.³⁶

2.1.6 Dialogisme - Tostemt dialog

Under betegnelsen metalingvistikk var tostemt dialog et av emnene Bakhtin tok for seg som også vi skal se nærmere på her. En dialog er forøvrig en kjede av ytringer som er i et dialogisk forhold til hverandre, altså at ytringene snakker til hverandre, som er bundet til noe. Dette noe kan for eksempel være en ide, et sted, en gruppe mennesker eller noe annet som har evnen til å avgrense en konkret dialog slik.³⁷ Den tostemte dialog kjennetegnes ved at den peker både mot det objektet som blir referert til i talen som i ordinær dialog, samtidig som det inneholder en annens dialog og tale. Tostemt dialog involverer en annens ytringer som et uunnværlig element.³⁸ Når to meninger opptrer slik, side ved side, i en slik tostemt dialog eller ytring kommer de i kontakt med hverandre og blir uunnngåelig orientert mot hverandre.³⁹

Når vi ser på et slikt dialogisk forhold som tostemthet bruker også Bakhtin begrepet dialogisme. Han skriver også at kultur utgjør en uunnværlig kontekst for en tekst og for forfatterens posisjon innen den, og uten denne konteksten er det umulig å forstå enten teksten eller forfatterens intensjoner som reflekteres i teksten. Forfatters forhold til forskjellige

---

³⁶Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, kindle location 1995-2010

³⁷Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, 84

³⁸Bakhtin, Problems of Dostoevsky's poetics. Overs. Emerson, 186-187

³⁹Bakhtin, Problems of Dostoevsky's poetics. Overs. Emerson, 189

fenomener innen kulturen er av en dialogisk karakter, og er likt det dialogiske forholdet mellom forskjellige stemmer innen et gitt litterært verk.⁴⁰

En flerstemt ytring kan peke i flere retninger, slik som Bakhtin viser i det ovenstående utklippet om ytringer som er rettet i en retning eller forskjellige retninger (Unidirectional, vari-directional, reflected). Retning i denne sammenhengen har å gjøre med hvilke syn og ideer som forfektes i ytringen og i hvilken “retning” disse går og om de står i opposisjon til hverandre eller ikke. En ensrettet ytring lar tidligere ord eller stiler komme til orde og bekrefter eller validerer disse, et eksempel fra kildematerialet er måten kristen moral blir brukt av Treschow og Barlien. En reflekterende ytring peker i en annen retning enn den eller de andre stemmene som kommer frem i ytringen. Dette vil være beskrivende for de fleste ytringene vi skal ta for oss, der både Treschow og Barlien presenterer andre ord og ideer for å så argumentere imot disse i sine ytringer. Variende retning er et begrep Bakhtin bruker for å beskrive måten man, for eksempel i en parodi, kan gjenta en annen ytring sine ord og stil for deretter å kritisere og prøve å vekke mistillit mot denne. Slike ytringer forekommer ikke i denne oppgaven, men det er nyttig å ha inne for å forstå hva som ligger i ordet “retninger” i denne sammenhengen.

Bakhtin bruker begrepet talesjangere om forskjellige kategorier av ytringer, det er mange variabler og et grenseløst mangfold av slike sjangere som kan tenkes.⁴¹ Av disse talesjangere skal vi spesielt se på tostemte talesjangere med åpen og skjult polemikk i denne oppgaven. I en skjult polemikk vil den andre dialogen som kommer til på kun være implisert, men selv om den kun er antydning er utsagnet slik at det likevel svarer på det.⁴² I en åpen polemikk gjøres det derimot eksplisitt.

Kildene vi kommer til å se på i analysen deler mange sjangertrekk i at de er ytringer som deltar i en debatt rundt en lov som endres. Dere flerstemthet er synlig på flere måter. Ofte vil de erkjenne og prøve å representere det de selv ønsker å motsi eller å svare på, før de selv svarer med sine egne meninger. Et eksempel på dette er Niels Treschows drøfting av fysisk avstraffelse, hvor han bemerker at det er mange som synes det er altfor grusomt å straffe fysisk. Noen ganger representeres andre stemmer uten at det gjøres eksplisitt i hvilken grad

---

⁴⁰Bakhtin, *The Dialogic Imagination*. Overs. Emerson og Holquist, kindle location (3651)

⁴¹Bakhtin, “The problem of Speech Genres” i *Speech Genres*, Overs. McGee, kindle location (1085-1086)

⁴²Bakhtin, *Problems of Dostoevsky’s poetics*. Overs. Emerson, 195

avsenderen er enig eller uenig med den andre stemmen, til eksempel når Barlien viser til Kina eller Treschow viser til antikkens Rom og Hellas. Boken *Samling av kommentarer* er som navnet gjør tydelig en *samling* av ulike stemmer som opptrer i den samme teksten, i kontakt med hverandre men uten å bli ensrettet.

3 Analyse

I dette kapittelet skal jeg ta for meg kildetekstene og studere de ytringene som er relevante for denne oppgavens vedkommende.

Jeg har delt denne analysen i tre bolker basert på tematikk som jeg identifiserte i kildematerialet. Jeg kommer først til å drøfte spørsmålet om retten til å bestemme over barns liv med blikk på foreldrene, staten og barnet selv, hvordan dette eierskapet fordeles og hva eierskapet innebærer. Jeg kommer deretter i til å snakke om spørsmålet om i hvilken grad barn har straffskyld, hva dette kan fortelle oss mer generelt om synet på barn. Til slutt skal jeg snakke om selve straffen av barn. Oppfatningen om hva den beste eller rette måten å straffe barn på vil selvsagt bli informert av ideer om hva barn er.

3.1 Hvem tilhører barnet?

Retten til barnet, altså den juridiske og sosiale retten til å bestemme over hva et barn skal og kan gjøre og andre kan gjøre med det, kan sies å stå i mellom tre parter: Foreldrene, barnet selv og det offentlige. Et barn som er svært ungt kan naturlig nok ikke bestemme noen ting på sine egne vegne, da det ikke kan resonnerer eller uttrykke preferanser. Etterhvert som barnet utvikler seg blir det gradvis voksent og blir også gradvis gitt en voksen persons rettigheter. Spørsmålet om rett til å bestemme er ikke bare viktig fordi man må avgjøre hvem som kan styre et barns liv, men fordi eierskap også betyr ansvar. En voksen person anses å eie konsekvensene av sine handlinger, både på godt og vondt, men å plassere dette eierskapet for barn er mer komplisert. I dagens norske samfunn kan et barn som forårsaker økonomiske skader, f.eks. ved å skade en bil, ikke forventes å erstatte skaden det har forårsaket fordi det tas hensyn til betalingsevne. Foreldrene kan derimot, selv om de selv er fullstendig uten skyld i det inntrufne, måtte betale opptil 5000 kroner for skader gjort av et barn under 18 år som bor hos dem. Hva skjer så hvis skadens omfang er slik at barnet ikke kan erstatte det hele og 5000 kroner fra foreldrene ikke strekker til? Tapet blir ikke fullstendig dekket, og må delvis absorberes av det offentlige, som er et tegn på at det offentlige har et delvis eierskapsforhold til barnet og hva det gjør. Som vi skal se finnes det mange måter å ha et eierskap av noe.

Å fritt kunne ødelegge noe er det ultimate uttrykk for eierskap, ikke bare fratar man seg selv for alltid besittelse av den tingen man ødelegger, men man fratar verden og fremtiden potensialet til det man ødelegger. Noe mer ekstremt eksempel på dette enn å ødelegge et menneske er det vanskelig å tenke seg, Niels Treschow skriver om spedbarnsdrap:

I henseende til det vanskelige spøragsmaal om børnmord, begaaet af forældre og især af moderen før, under eller strax efter fødselen, maa det først afgjøres hvilken ret staten virkelig har til ufødte og nyfødte børn, samt hvorvidt den er forpligtet til at antage sig samme, og sikre deres liv m. m. Det har, som bekjent, før christendommens indførelse været og er endnu blant mange hedenske, skjøndt meget civiliserede folk, en almindelig mening, at børn, ei alene i den tidligste alder, men endog saalænge de ei kunne forsørge sig selv, staae under forældrenes uindskrænkede herredom; hvilken mening derpaa grunder sig, at børnene, saavel hvad deres tilværelse som ophold angaaer, ere aldeles afhængige af forældrene, og at staten da først derom kan bekymre sig, naar de, ligesom frigivne, ere istand til i det offentlige liv selvstændig at optræde [...] I christelige stater blive børn derimod lige fra den tid de have faaet liv, betragtede som det borgerlige Samfunds Medlemmer, for hvilke man ogsaa i tilfælde af forældrenes død, uformuenhed eller lastværdige forhold imod dem, drager omsorg⁴³

For å få svar på dette «vanskelige spørsmål», stiller han selv et svært viktig, og for oss nyttig, spørsmål. Er det foreldrene eller staten som eier nyfødte barn? Her ordlegger Treschow seg på en interessant måte. Først peker han på noe som normalt kan tenkes å være negativt, at de er hedenske mennesker som ikke har blitt kristnet. Samtidig velger han også å beskrive dem med en positiv egenskap, og understreker ved å si at det er meget siviliserede sivilisasjoner han snakker om.

Hvem er det Treschow sikter til? Han skriver at det “var og er” slik blant mange hedenske men siviliserte folk, noe som antyder at dette ikke bare er historiske men samtidige folk det er snakk om. Jeg mener at det Treschow gjør er å kontekstualisere ved å først peke på de gamle greske og romerske sivilisasjonene, hvor det var slik at barnet var å anse som en eiendel og sågar kunne drepes av husholdningens patriark uten juridiske konsekvenser. Jeg skal senere vise hvordan jeg brukte adressivitet som verktøy for å komme frem til at det var slik Treschow ville bli forstått.

---

⁴³Treschow “Bemærkninger”, 17-18

Som Bakhtin skrev er bruken av sjangere flytende.⁴⁴ Ytringen kan bredt sjangerbestemmes som debattinnlegg, det peker i en bestemt retning mot ideer forfatteren, Treschow, vil forsvare og overbevise andre om, men jeg skal også se på hvordan den forholder seg til andre stemmer og hvem det retter seg mot. Modellen som viser forskjellige sjangere av flerstemte ytringer fra side i denne oppgaven blir relevant her. Som en flerstemt ytring har denne ytringen et svært aktivt forhold til de andre stemmene. De hedenske sivilisasjonene beskrives som svært siviliserte og Treschow forklarer skikken deres overfor barn. Vi kommer også til å se at personene som tar livet av sine barn blir forklart som å ofte stå under et voldsomt press i en desperat situasjon. De andre stemmene i ytringen er altså ikke bare fanger i Treschows meningsproduksjon, men får lov til å fremstå på sine egne premisser.⁴⁵

3.1.1 Adressivitet

Jeg bruker her begreper fra Bakhtin og deler inn i adressat eller førsteadressat, overadressater og superadressater. Hensikten med denne øvelsen er at ved å se hvem ytringen er rettet mot vil vi se hvordan ytringen har blitt utformet på en måte som er tilpasset adressatene.⁴⁶

Treschow vil blant annet ha tenkt på hva slags referanserammer han forventer at adressatene innehar og hvordan de vil reagere på denne ytringen. Allerede før reaksjonen på ytringen kommer forventes det en reaksjon, som gjør at ytringen tilpasses denne tenkte reaksjonen før den har blitt ytret. påvirkningen går begge veier og derfor sier man at ytringene står i et *dialogisk* forhold til hverandre.⁴⁷ Derfor er det nyttig å begynne arbeidet med å identifisere adressatene med å spørre hva han ønsker å oppnå med ytringen. Det mest opplagte formålet med å delta i drøfting og arbeid med lovutkastet slik Treschow gjorde vil være å påvirke utfallet av denne. Mange vil nok også ønske å delta i et slikt arbeid for å ha en bragd å pryde seg med og hevde seg, men Treschow var på denne tiden en svært gammel mann (fylte 80 år i 1831) og både velkjent og vellykket i sine felt. Det er derimot ikke uvanlig at mennesker som nærmer seg livets slutt ofte begynner å tenke på hva de vil etterlate seg og hvordan verden vil se ut etter at de er borte og kanskje etterlate seg et godt renommé.

---

⁴⁴Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, kindle location (1366)

⁴⁵Bakhtin, Problems of Dostoevsky's poetics. Overs. Emerson, 199

⁴⁶Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, 94

⁴⁷Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i Speech Genres, Overs. McGee, 84

Etter å ha reflektert slik om motivasjoner må man da som neste skritt tenke på adressater. I dette tilfellet er som sagt sjangeren et debattinnlegg, som retter seg mot andre som deltar i og bevitner debatten. Treschows førsteadressater, kan vi derfor slå fast, er de andre menneskene man kan tenke seg at vil være interessert i å delta i prosessen rundt lovforslaget, han retter seg direkte mot disse og det der dem han vil overtale. Hvem utgjør så denne gruppen? Med få unntak ville disse vært høyt utdannede og politisk interesserte menn med en oppvekst og utdanning i en nordisk, europeisk og kristen kultur som Treschow hadde svært god kjennskap til. Som akademiker og politiker har han tilbragt en livstid i denne sfæren og den er godt kjent for han, som betyr at han har en forventning om hva slags referanser mennesker som han selv vil forstå. Vi må huske at dette var en tid hvor det fortsatt var vanlig å studere og lære seg latinsk, og Treschow hadde selv startet sin utdanning på P. N. Hesselbergs private borger- og latinskole i Drammen.⁴⁸ I tillegg vil dette være den kulturelle konteksten han med størst grad av virtuositet kan peke på og bruke for å konstruere sine metaforer og eksempler. Når Treschow snakker om hedenske sivilisasjoner trekker han veksler på sin egen bakgrunn, med den utdannelsen og kunnskapen han har, og som han kan forvente at ytringens publikum også har. Jeg mener derfor det er svært rimelig å anta at han forventer at, selv om han skriver “var og er” og heller ikke nevner ordene gresk eller romersk, vil leseren tenke på dem fordi disse var så kjente og innflytelsesrike hedenske sivilisasjoner. De ble også tenkt på som svært siviliserte. Bakhtins dialogisme-begrep blir her relevant. Treschow er ikke bare i et dialogisk forhold med personene han kommuniserer mot med ytringen, men han er også i et dialogisk forhold med de nevnte kulturene som i seg selv er dialoger. Den kristne protestantiske kulturen, for å ta et eksempel, var ikke en statisk størrelse, men en løpende dialog i konstant endring, som Treschow med sine ytringer deltar i.⁴⁹

For den gjeldende ytringens vedkommende er spørsmålet et så grunnleggende spørsmål om etikk og moral, og kilden til moral er, i et kristent samfunn som 1800-tallets Norge, kristendommen. Som tidligere statsråd for kirkedepartementet forstår Treschow viktigheten av å inkludere kristendommen i drøftingen, og overadressaten er det kristne samfunnet, fra biskoper til de troende, som forventer at deres kristne moral forstås og anvendes i en slik sak. Treschows begrunnelse blir nesten tautologisk når han skriver: “I christelige stater blive børn derimot lige fra den tid de have faaet liv, betragtede som det borgerlige samfunds

---

⁴⁸Bratberg, “Niels Treschow”

⁴⁹Bakhtin, *The Dialogic Imagination*. Overs. Emerson og Holquist, kindle location (3651)

medlemmer”.⁵⁰ Noen ytterligere begrunnelser gis ikke. I kristne stater opptrer man som man opptrer i kristne stater, fordi det er en kristen stat. Som en kristen som arbeidet med kirken i store deler av livet sitt og dertil skrev flere bøker om kristendommen er det vanskelig å tro at Treschow ikke hadde en ide om hva det innebar å være en god kristen og at dette informerte handlingene hans. Superadressaten vil naturligvis være gud for en slik ytring. Jeg skal derfor nå snakke mer om kristendommen og hvordan dens stemme deltar i dialogen om barndom som blir gitt uttrykk for i denne ytringen i lovforslaget.

3.1.2 Kristen barnediskurs

Innen diskursen om moral og lov som Treschow deltar i er kristendommen selve fundamentet, og bibelen er en kanonisk tekst som dekker alle livets områder. En kanonisk tekst, som drøftet tidligere, er en tekst som ikke bare fungerer som et eksempel på, men som også er så betydningsfull at den utgjør et forbilde for en kultur. En av de mest kjente av Jesus utsagn i bibelen stammer fra Lukasevangeliet:

15 De bar også spedbarna til Jesus for at han skulle røre ved dem. Da disiplene så det, ville de vise dem bort. 16 Men Jesus kalte dem til seg og sa: «La de små barna komme til meg, og hindre dem ikke! For Guds rike tilhører slike som dem. 17 Sannelig, jeg sier dere: Den som ikke tar imot Guds rike slik som et lite barn, skal ikke komme inn i det.»⁵¹

Utsagnet faller da noen av Jesus tilhørere bærer frem sine små barn for at Jesus skal berøre dem. Det beskrives at disiplene blir sinte og bortviser dem, men at da Jesus ser dette uttrykker han de berømte ordene og erklærer at guds rike tilhører dem, og den som ikke tar imot guds rike slik som et lite barn ikke skal komme inn i det. Ikke bare tar han imot de små barna, men han erklærer altså at barn har en evne til å ta imot gud som er forbilledlig og bør etterlignes av gode kristne mennesker som ønsker inngang til himmelen. I denne scenen utspiller det seg to forskjellige syn på barn, med det vi allerede har drøftet om antikkens syn på barndom i tankene kan vi tolke disiplenes sinne og avvisning som et uttrykk for dette

---

⁵⁰Treschow “Bemærkninger”, 18

⁵¹ Luk.18:15-18:17

synet på små barn, ikke som fullverdige mennesker, men nærmere som ting, eller som eiendom.

Tidligere drøftet jeg hvordan Treschow forventet et svar på sin ytring, at han tilpasset ytringen til det forventede svaret og at det var en dialog som foregikk i mellom ytringer i en ytringskjede. Så er ikke tilfellet med Jesus befaling. Jesus utsagn er det Bakhtin kaller en “autoritativ, ytring. Med dette mener Bakhtin en ytring som taler med den høyeste autoritet, i dette tilfellet guds, hvor det er ikke noe som inviterer til motsigelser. Bakhtin skriver at slike ytringer er uløselig knyttet til sin autoritet, som kan komme fra en institusjon, en person eller politisk makt, og ytringen står og faller med denne autoriteten.⁵² Denne autoriteten gjelder naturligvis bare i kontekster hvor denne er gyldig, som vi trygt kan anta at den gjør i denne sammenhengen.

Jeg startet denne delen av drøftingen med å peke ut tre forskjellige parter som kan sies å ha en del av eierskap og bestemmelsesrett for barn, foreldrene, staten og barnet selv. Vi ser nå en fjerde, viktig part som også har et eierskap over barna, nemlig kirken eller gud, som eier menneskers sjeler. Treschows beskrivelse av synet på svært unge barn og hvordan dette endret seg har mye til felles med Philippe Aries sine teorier. Forskjellen er at Aries for det første ikke mener at kristne og andre samfunn, Kina og Romerriket nevnes konkret, i lang tid ikke hadde en spesielt forskjellig måte å se på barn og barndommen på.⁵³ Han argumenterer for at dette hang sammen med en høy dødelighet blant nyfødte og svært unge barn som gjorde at man ikke tok seg råd til å bli følelsesmessig investert i unge barn. Videre sier han at dette kom til uttrykk i gjennom språk og ritualer. For eksempel var det sedvane å begrave barn i hus eller i hagen, slik man hadde gjort med et kjøledyr, i Baskerland i svært lang tid.⁵⁴ Lloyd Demause skriver i *Origins of War in Child Abuse* at kirken først og fremst var interessert i barn som døde etter at de hadde blitt en del av kirken gjennom dåp. For å underbygge dette skriver han at i det 9. Århundre ble mødre som begikk spedbarnsdrap i høyden straffet med 40 dagers eksklusjon fra kirken.⁵⁵ Lignende skriver Inger Lövkrona i boken *Annika Larsdotter barnmörderska* som omhandler spedbarnsdrap i perioden rundt det 18. århundre at barn i kirkens øyne ble ansett som døde før de ble døpt. I gjennom dåpen fikk barnet en sjel, og

---

⁵²Bakhtin, *The Dialogic Imagination*. Overs. Emerson og Holquist, 342-343

⁵³Aries, *Centuries of Childhood*. Overs. Baldick, 125

⁵⁴Aries, *Centuries of Childhood*. Overs. Baldick, 37

⁵⁵DeMause, “Chapter 9: Bipolar Christianity”

jordmødre ble instruert til å utføre nøddåp på barn som virket svake etter fødselen. Barn som døde før dåpen fikk ikke bli begravet med samme seremoni som de døpte barna før den svenske kirkeloven ble endret 1779.⁵⁶

Når det gjelder språkbruk argumenterer Aries at ordene man bruker for å beskrive barn kan fortelle noe om hvordan man så på barn, og han ser på fellestrekk i flere europeiske språk. I stedet for ganske klare, om uformelle, kategorier som beskriver forskjellige biologiske livsfaser som baby, spedbarn, tenåring, ung voksen og voksen, viser Aries at et svært fattig vokabular hvor samme ord (*boy, girl, baby*) kunne bli brukt fra fødsel til det vi i dag ser som voksen alder. Aries mener at måten man bruker ord for barn og synonymer (*garçon, boy, children* m. fl.) ikke henger sammen med biologiske livsfaser som pubertetens start eller slutt, men sosial status og avhengighet av andre.⁵⁷ Det kunne brukes til omtrent midten av 20-åren og ble brukt om personer som man ikke selv var i biologisk slekt med som tjenere, soldater under en offiser og lignende.⁵⁸ Den moderne måte å snakke om og tenke på barn utviklet ifølge Aries seg over en periode på århundrer frem til 1900. Tanken er at ved å se på måten barna blir snakket om og behandlet blir det avdekket et verdibasert menneskelig hierarki. Å bruke språk som bevis på dette slik Aries gjorde har i ettertid blitt kraftig kritisert.

Albrecht Classen skriver at Aries tok feil i at tidligere europeiske kulturer manglet et vokabular for barndom. Han viser til at anglo-sakserne på 1200-tallet både hadde ord for barn, barndomstilstanden og at de kunne identifisere og beskrive oppførsel som var relevant for barndom (*cildhad, cild/bearn, cildisc, cildisung*).⁵⁹ Nicholas Orme påpeker i *Medieval Children* at en det finnes en omtrent like "rotete" bruk av ord som beskriver barn i dag som den Aries beskriver. Et offer for en forbrytelse kan i mediene bli omtalt som "boy" og "girl" selv om personen er over 18 år. En person i en lederstilling som for eksempel trener for et lag eller person som leder soldater kan også i dag referere til personene de leder som gutter og jenter uavhengig av alder, sågar om de er eldre enn han selv, som gutter og jenter. Nicholas Orme argumenterer for at når vi har en dårlig oversikt over hva slags språk man brukte i forbindelse med barn og barndom i middelalderen og tidligere beror dette på at det ganske enkelt er færre kilder tilgjengelige jo lenger man går tilbake i tid. At vi har flere av disse

---

⁵⁶Lövkrona, Annika Larsdotter: *Barnamörderska*, 188-189

⁵⁷Aries, *Centuries of Childhood*. Overs. Baldick, 25-26

⁵⁸Aries, *Centuries of Childhood*. Overs. Baldick, 24

⁵⁹Classen, Philippe *aries and the consequences*, 23-25

ordene jo nærmere man kommer vår egen tid betyr bare at flere av dem har overlevd slik at vi kan studere dem, ikke at det er sannsynlig at slike ikke fantes.⁶⁰

At unge barns dødsfall blir behandlet annerledes enn voksnes, ikke utløser de samme ritualene, og at man har et annet språk for å snakke om dem viser at det var en måte å tenke om disse på som underordnede i rangstigen. Dette er relevant fordi det viser at en utvikling av dialogen om barn, at den ikke ble brått endret av kristendommens ankomst, men i stedet at i den kristne europeiske kulturen fant det sted en dialog om barn som ble et resultat av den kristne kultur og filosofi som møtte og var i dialog med andre faktorer, som spedbarnsdødelighet og den industrielle revolusjonen.

Aries beskriver en gradvis «oppdagelse» som fant sted fra det trettende til det syttende århundre.⁶¹ På denne tiden hadde kristendommen allerede vært godt etablert i Europa i flere hundre år, og Aries tilskriver endringen han mener å kunne vise var til en rekke forskjellige faktorer som for eksempel en nedgang i barnedødelighet. Treschow skriver derimot: «før christendommens indførelse været og er endnu blant mange hedenske, skjønndt meget civiliserede folk» og ikke bare setter han kristendommens innførelse som skillet, men han kvalifiserer også påstanden sin ytterligere ved å påpeke at noen av disse hedenske samfunnene var «meget civiliserede». Han utelukker altså at denne forskjellen kan komme av fattigdom eller mangel på kunnskap hos disse siviliserte hedningene. I stedet er det som om Treschow setter en strek før og etter «christendommens indførelse». Vi kan forstå Treschow dithen at spedbarn besjeles i den kristne diskursen både billedlig, forstått som at de går til å ses som fullstendige mennesker, og bokstavelig talt i den forstand at de anses å inneha en universell, menneskelig sjel som gjør alle mennesker like i guds øyne. En forventet konklusjon etter alt dette hadde vært at Treschow ville likestilt barn og voksen og argumentert for at disse skulle stå juridisk likt på dette spørsmålet, men på slutten av dette kapittelet skal vi se på hvordan Treschow kommer frem til noe helt annet. Før det vil jeg drøfte barns menneskelighet i forhold til Treschow og sivilisasjonene han sammenligner sin egen med.

---

⁶⁰Orme, *Medieval Children*, 1-10

⁶¹Aries, *Centuries of Childhood*. Overs. Baldick, 45

3.1.3 Menneskelighet og klassiske idealer

Når Treschow peker «hedenske, skjønt meget civiliserede folk» og deres før-kristne praksiser har jeg som vist grunn til å tro at det er det er den romerske og greske sivilisasjonen han sikter til. Treschows beskrivelse av synet på barn er kongruent med moderne historikers beskrivelser av disse samfunnene, blant annet snakker Aries om akkurat dette.⁶² Jeg vil se på familien for å bedre forstå denne før-kristne oppfatningen av barn som han snakker om.

Hanna Arendt skriver i boken *The Human Condition* om nettopp disse samfunnene. Arendt var statsviter og filosof, ikke en historiker, men skriver om den historiske oppfattelsen av mennesket og familien i relasjon med det offentlige på en måte som er relevant og interessant for denne drøftingen. Arendt skriver at menneskets sosiale natur ikke ble ansett av Platon og Aristoteles som noe særegent menneskelig. snarere tvert imot anså de at alle dyr er avhengige av andre dyr som er av sin egen art, og at i likhet med behovet for næring og beskyttelse mot elementet var behovet for andre menneskers selskap ikke noe fundamentalt menneskelig, men noe dyrisk. Behovet for menneskelig selskap var å anse som en biologisk funksjon og begrensning naturen påfører mennesker. Det som derimot skiller og hever mennesket over dyr er evnen til politisk organisering, og å delta i det politiske livet igjennom tale (lexis) og handling (praxis).⁶³ Den private sfæren og husholdningen, som naturlig nok er der unge barn alltid vil befinne seg, var en før-politisk, tyrannisk sfære, hvor det var nødvendig å herske med vold og frihet ikke eksisterte. Frihet var ikke ganske enkelt friheten man kunne oppnå ved å være den som hersket eller ikke ble hersket over, men ved å hverken herske eller å bli hersket over, med andre ord når man forlot den private sfæren⁶⁴ Friheten fikk man i *Polis*, arenaen hvor politikk fant sted, og I følge Arendt av greske filosofer ansett som et fristed fra de biologiske nødvendighetene som definerte den private sfæren⁶⁵

Et slikt syn innebar at den voksne mannen som deltok i det politikken var det ypperste uttrykk for det menneskelige, og at familien var nærmere det naturlige, og det dyriske. En kvinne kunne til en viss grad også delta i det offentlige, selv om å stemme eller å eie land var utenfor hennes rekkevidde kunne hun bruke sin evne til å uttrykke seg språklig som den kjente

---

⁶²Aries, *Centuries of Childhood*. Overs. Baldick, 125

⁶³ Arendt, *The Human Condition*, 183

⁶⁴ Arendt, *The Human Condition*, 188

⁶⁵ Arendt, *The Human Condition*, 187

dikteren Sapfo fra Lesbos, som også Platon anerkjente. En kvinne som ikke kan stemme eller stille til valg kan også indirekte delta i det politiske livet. Fordi hun kan snakke kan hun bruke språket sitt til å påvirke andre mennesker, muntlig og skriftlig. Dette kan ta mange former, men noen klare eksempler kan være kvinner som skriver anonymt eller 1700-tallets salongvertinner som hadde stor innflytelse på samfunnsdebatten.⁶⁶ Et eksempel er Marie Ann Legendre Doublet, som var vertskap for menn og kvinner som møttes på daglig basis i hennes salong fra 1731 til 1771 for å skrive ned og spre nyheter. Slike salonger ble viktige knutepunkter i det som har blitt kalt de lærdes republikk, nettverket av akademikere og andre lærde som utvekslet forskning, filosofi, politiske tekster og nyheter over hele Europa.⁶⁷

I den mer eksklusive forståelsen av menneskets natur som Arendt beskriver hos grekerne vil et spedbarn ikke bare være som et dyr, men bokstavelig talt et dyr, fordi det ikke har egenskapen som kjennetegner et menneske, språk. Arendt viser at dette var en eksplisitt formulert ide som eksisterte. Til og med i moderne tid kan man, innen visse kulturelle og juridiske begrensninger, som at dyr ikke skal avlives for underholdning og avlives human, fritt styre sine egne dyr og deres skjebner, til og med å drepe dem etter eget forgodtbefinnende.⁶⁸ Hvis man aksepterer Arendts argumenter for at barn ble sett på som nærmere dyr kan vi kanskje bedre forstå hvordan historiske samfunn tillot barnedrap. Det er ikke klart at dette synet på barn som ide overlevde det greske samfunnet man her snakker om og påvirket ettertiden. Like fullt var det en del av den greske kulturen som produserte en rekke kanoniske verk innen den utvidede dialogen som kan kalles europeisk filosofi og kultur.

3.1.4 Et offentlig ansvar for barn

Etter å ha snakket om hvordan det er kristendommen, som vi vil huske var det eksplisitte grunnlaget for forståelsen av rett og galt, som var grunnen for barnets opphøyde stilling tar Treschow likevel med mer pragmatiske hensyn i spørsmålet om straffeutmålingen. Kanskje noe oppsiktsvekkende med tanke på hvordan han viste at dette var noe som skilte kristne og hedenske samfunn:

---

⁶⁶Sandnes, "Samfunnsdebattens vertinner"

⁶⁷Dena Goodman, *The Republic of Letters*: Side 103

⁶⁸Lov om dyrevelferd, paragraf 12. Avliving, 2009

Ikke desmindre maa man tilstaae, at forældres pligter især mot uægte børn i mange tilfæde ere saa vanskelige at opfylde, og de fristelser, der kunne bevæge dem til enten at ombringe, eller skjule og udsætte børnene, saa store, at den moralske skyld derover tidt til en uberegnelig grad formindskes da desuden opdragelsens byrder, uagtet statens deelagtighed, dog fornemmelig hvile paa forældrene, især paa moderen, og deres ret til barnet følgelig er saa meget større, saa findes den haardeste straf for lige forbrydelser, begaaede mod andre, ei at burde ramme fædre eller mødre, der paa samme maade deres nyfødte børn, men altid at burde være nogle grader ringere.⁶⁹

Før nærlesningen av selve ytringen er det verdt å bruke et øyeblikk på å, igjen, se på Treschow selv og se hva slags livserfaringer han selv hadde. Spedbarnsdødeligheten var svært høy i Vest-Europa på 1600-tallet frem til 1700-tallet. Da denne gikk ned førte det til at befolkningsveksten økte sterkt.⁷⁰ Da Norge begynte å måle spedbarnsdødeligheten på midten av 1800-tallet var den Europas laveste, men langt høyere enn i dag på 13%, og det er grunn til å tro at antallet barn som døde innen sitt første leveår var adskillig høyere før 1800. Det er beregnet at et sted mellom halvparten til to tredjedeler av barn levde til konfirmasjonsalderen.⁷¹ Med denne økningen kom også en kraftig økning i antall nyfødte barn som ble satt bort av moren, altså overlatt til institusjoner, på slutten av 1700-tallet og begynnelsen av 1800-tallet. Det beregnes at rundt 100 000 barn ble satt bort i Europa på 1800-tallet, og 9 av 10 av barn som ble satt bort på denne måten døde innen de hadde rukket å bli et år gamle.⁷² Inger Lövkrona skriver at denne praksisen med å legge fra seg barn på f. eks kirketrappen eller dørstokken til en rik familie først ble vanlig i katolske land i senmiddelalderen, men at praksisen spredde seg, og at «hittebarn» ble et stort problem også i ikke-katolske Europa helt til langt ut på 1800-tallet.

Lövkrona skriver også om to andre måter barn ble drept ved hjelp av utenforstående. Den første var såkalte suicidalmordere, de fleste av dem kvinner. Navnet kom av at fordi selvmord var sett som svært syndebelagt kunne man, ved å betale noen for å drepe seg, unngå fortapelsen. Den som begikk drapet kunne senere tilstå sine synder og oppnå forsoning med gud. Suicidalmordere ble imidlertid oftest brukt for å drepe uønskede barn. Suicidalmord var ganske vanlig på 1700-tallet i Sverige. I Stockholm ble 30 slike mord i perioden 1621-1776 straffet. Axel Andersson skriver at i perioden 1700-1719 var hvert tredje mord i Sverige et

---

⁶⁹Treschow "Bemærkninger", 17-19

⁷⁰Schrumpf, Barndomshistorie, 31-33

⁷¹Sogner, Far sjøl I stua og familien hans, 61-62

⁷²Cunningham, Barn og barndom, 112-114, omtalt av Schrumpf i Barndomshistorie, 35-36

såkalt «suicidalmord», men at på denne tiden døde omtrent hver fjerde svenske og finske mann i krig, og at dette påvirket krimstatistikken.⁷³ Den andre måten Lövkrona beskriver at barn ble drept med hjelp av utenforstående er praksisen med såkalte «englemakere». Englemaker er det makabre kallenavnet på kvinner som tok imot barn mot betaling og drepte eller vanskjøttet dem til de døde. Englemakere var et urbant fenomen som ble vanligere da det ble større bevegelsesfrihet, Lövkrona skriver videre at de som benyttet seg av englemakerne var ugifte kvinner fra landet som dro til byen og fødte i hemmelighet. Dette fenomenet var på høyden i andre halvdel av 1800-tallet og ut på begynnelsen av 1900-tallet.⁷⁴ Tilsvarende tall for Norge har ikke vært mulig å finne, men englemakere har forekommet. I en av de mest kjente sakene fra Kristiania hadde en kvinne i løpet av et enkelt år fra høsten 1899 tatt til seg 19 pleiebarn, samtlige barn av ugifte mødre, hvorav 16 døde. De fleste av disse døde snart etter å ha kommet i hennes pleie. Kvinnen ble dømt til livsvarig straffarbeid, hvor mange barn som døde i hennes omsorg er ukjent.⁷⁵ Hvis vi antar at Norge ikke skilte seg sterkt ut fra resten av Europa på dette området hadde nyfødte barn, og spesielt barn av ugifte mødre, ofte korte liv.

Treschow var født i 1752 og vil ha vært svært godt kjent med denne situasjonen. Lövkrona skriver at i hele Europa, og spesielt Sverige, var spedbarnsdrap ansett av jurister, politikere og kirken som et alvorlig samfunnsproblem. I Tyskland ble det på slutten av 1700-tallet utlovet dusører til forslag for å stoppe spedbarnsdrap. Fra midten av 1600-tallet og til slutten av 1700-tallet ble i Sverige forfølgelsen og straffene rettet mot ugifte kvinner som tok livet av sine skjerpet gjentatte ganger. Det hersket en oppfatning om at slike drap var et økende fenomen, og et symptom på et samfunn i moralsk forfall. I 1778 begynte en mildere rettspraksis mot disse kvinnene i Sverige, og man tok sikte på å forbedre forholdene for ugifte kvinner og slik forebygge spedbarnsdrap.⁷⁶ Dette vi ser er altså en dialog om spedbarnsdrap i loven som fant sted i Europa, som på denne tiden gikk mot en mildere behandling av mødre som begikk denne forbrytelsen. Treschow sin ytring peker i samme retning som denne dialogen gjorde, og vi ser at den går inn i en ytringskjede hvor han svarer og er enig i denne oppmykningen. Treschow hadde også personlig opplevd den høye spedbarnsdødeligheten, i 1780 døde hans kone og barn i barselseng.⁷⁷ Å oppleve spedbarnsdød, både personlig og som et

---

⁷³ Andersson, "Mord som skakat Sverige"

⁷⁴ Lövkrona, Annika Larsdotter: Barnamörderska, 14-15

⁷⁵ Gjersøe, "Englemakerskene i Kristiania"

⁷⁶ Lövkrona, Annika Larsdotter: Barnamörderska, 16-17

⁷⁷ Bratberg, "Niels Treschow"

samfunnsmessig fenomen vil utvilsomt ha farget hans syn på emnet. Det virker sannsynlig at det faktum at nyfødte barn svært ofte døde uansett har medført en nedvurdering av verdien på livene til disse barna, og at å ta livet av dem derfor var mindre alvorlig enn å drepe et eldre barn eller en voksen. Dette er også en dialog som har foregått i kulturen om verdien man setter på et nytt liv og samtidig hvor hardt det er å være en ugift mor. Treschow uttrykker sympati med disse personene og deres situasjon. Disse tragiske menneskeskjebnene passer som superadressater for denne ytringen, og tanken på fremtidige personer som kunne komme til å dele deres skjebne blir tungtveiende.⁷⁸

Så etter å ha drøftet at hvordan staten eller fellesskapet tar på seg beskyttelsen av barn er forskjellen på kristne og hedninger og fellesskapets eierskap sier Treschow at foreldre som dreper sine svært unge barn ikke bør rammes den samme straffen som dem som begår "like forbrydelser" mot andre. Han sier dette og han oppgir to grunner for at det er slik. For det første fordi det er en formildende situasjon at de som begår disse handlingene er i en svært vanskelig situasjon og at de er desperate. Desperasjonen i situasjonen forminsker det moralske ansvaret hos foreldrene. Dette er en omstendighet som ikke relateres til spørsmålet om spørsmålet om hvem som har ansvaret for barnet, og ideen om formildende omstendigheter er et allment juridisk konsept. Den andre grunnen, er at han sier at foreldrene har en større rett til barnet. Hans begrunnelse for denne retten er at foreldrene, og spesielt mødre, bærer mesteparten av byrden for å oppdra barnet, dette til tross for at moderne kristne stater, som han har påpekt, er involvert i å ta av seg barnet og dets velferd. Treschow gir altså på en måte grekerne og romerne rett i at foreldrene i en grad eier sine svært unge barn, av den grunn at det er de som har ansvaret for å forsørge dem. Med andre ord medfører ansvar et eierskap, staten tar et visst ansvar for små barn og har derfor et visst eierskap. Treschow skriver i sin kommentar at å ta livet av spedbarn bør straffes mildt, og gjentatte forbrytelser straffes strengere. Barns rett til å leve eller verdi som mennesker (eller at barn ikke besitter disse kvalitetene) glimrer med sitt fravær i denne ytringen. Det vi ser er spesielt to stemmer i denne ytringen. Den ene er den europeiske dialogen om spedbarnsdrap i loven, som allerede nevnt var denne loven til en grad et produkt av internasjonalt samarbeid og et ønske om å sende et visst signal internasjonalt.⁷⁹ Den andre stemmen vi ser er dialogen om verdien

---

⁷⁸Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i *Speech Genres*, Overs. McGee, kindle location (1995-2010)

⁷⁹ Sunde, «Kommentar: Internasjonaliseringa av norsk strafferett i eit historisk perspektiv», 292-298

på et spedbarns liv som foregikk i kulturen, som høy spedbarnsdødelighet må ha vært en del av.

3.1.5 Barn som bestemmer over seg selv

Dagens vestlige samfunn har en rekke institusjoner som følger mennesker fra fødselen av. Dette medfører en rekke obligatoriske vaksiner, prøver og oppfølging som angår helse, utdanning og følger borgerne i gjennom livet. Det medfører sikkerhet, men også at behovet og til en viss grad også at evnen til å ta valg angående sitt eget liv blir forminsket. Et barn som ikke har en garantert rett til skoleutdanning har andre valg det kan ta etter sin egen spesielle situasjon, som inkluderer evner, om noen vil tilby det arbeids eller skoleplass, og hva slags andre ressurser det har. Det faktum at det finnes et tilbud om gratis utdanning til og med videregående nivå med lav terskel for gjennomføring er med på å skape en sosial norm om at 16 år gamle barn ikke arbeider, som kan gjøre arbeidsgivere mindre innstilt på å tilby personer som er så unge arbeid. Det skaper også en forventning om at man skal benytte seg av disse utdanningstilbudene. Dette forsterker igjen effekten som får barn til å velge utdanning. Barns behov for autonomitet og rett til å ta valg for sitt eget liv endret seg ettersom det offentlige tilbudet økte, og Treschow drøfter her denne problemstillingen et halvt århundre før Norge fikk vergerådsloven i 1896, som innebar at den norske stat fikk et mandat og et ansvar for å gripe inn når barn som ble forsømt av sine foreldre. Den offentlige kontrollen var i økning, og ytringen vi skal se på er en del av dialogen som ledet dit.⁸⁰

Niels Treschow skriver i sin kommentar om bortføring av foreldreløse barn, i lovforslagets kapittel 7 paragraf 2:

Ikke enhver foreldreløs, men ordentligviis kun den, der har arv, har værge. Skyldte nu den skipper, som hyrede en dreng, der ei have forældre eller værger, til reise uden riget, straffes efter paragraf 2, uagtet at han er uskyldig? Hvis derimot indvendes at paragraf 2 ifølge paragraf 1 forudsætter, at bortførelsen er ulovlig, saa maa det bemærkes at ordet "ulovlig" i paragraf 1 ikke sigter til bortførelsen, men til bemægtigelsen, og denne sidste forudsættes ikke i paragraf 2

---

⁸⁰ Lov om behandling av forsømte barn, 1896

Treschow har gjort en skrivefeil eller henvist til en annen utgave av lovforslaget, men det er, når man ser de to tekststykkene ved siden av hverandre, hevet over enhver rimelig tvil at han mente å svare på andre paragraf i kapittel 19 om Krænkelse af Andres Frihed:

Bortfører nogen efter paragraf 1 den, som er under 16 aar, uden forældres eller Værges Samtykke, skjøndt med Barnets Villia, straffes han efter bemeldte paragraf; dog at straffen nedsættes til Fængsel eller Straarbeide i fjerde Grad, hvis han ei vidste rettere, end at Barnet var sig selv overladt, og han for samme har draget Omsorg, og aabnet det Leilighed til at komme tilbage.⁸¹

Treschow starter med et utsagn, om at det bare er foreldreløse som har en arv som også har verger. Ut fra dette kan vi forstå at det her er snakk om barn som verken har foreldre eller arv fra sine foreldre, som nødvendigvis vil være svært fattige. Viktigere er det at slike barn vil være fullstendig uten formyndere, noe som forteller at dette var en tid hvor det norske samfunnet ikke hadde et organisert system som var utviklet til å ta imot slike saker. Den filantropiske bevegelsen var etablert, man kjenner til 107 forskjellige foreninger i Kristiania mellom 1838 og 1850 ved navn, men denne bevegelsen var konsentrert i byene og ikke det fantes ikke noen sentralisert organisasjon.⁸²

Desuden - hvormange fattige folks børn vandre der ikke om, langt borte fra, ja endog ubekjendte med forældre, og uden at have værger? Skulde man ikke kunne engagere saadant barn med sig paa reiser til lands eller vands uden riget, uden ængsteligen først at opspørge forældre og faae deres samtykke? Med hensyn dertil troer jeg, at efter udtrykkene: "Uden forældres eller værges samtykke" bør tilføies: "eller hvor disse ikke gives eller barnet er uden forældres eller værges forsorg, uden samtykke af øvrigheden." Forresten ansees jeg straffen for hard i forhold til paragraf 1, og den den kunde bestemmes til strafarbeide i femte grad eller fængsel, hvis bortførelsen er skeet med den bortføredes villie.⁸³

Man kommer her inn på en problemstilling hvor det blir et spørsmål om i hvilken grad barn selv skal få lov til å ta arbeid. Når Treschow skriver "hvor mange fattige folks børn vandrer der ikke om" kan vi forstå at han mener at det ikke er så rent få av disse, og det ligger en antagelse i den setningen om at hans lesere også vet at det finnes plenty av fattige folks barn som vandrer rundt. Sølvi Sogner skriver at barn var ettertraktet som arbeidskraft på gårder og

---

⁸¹Sandvik, Anders Sandøe Ørsted og den norske straffeloven, 150

⁸²Schrumpf, Barndomshistorie, 80

⁸³Treschow "Bemærkninger", 44

at det var vanlig at foreldre oppdro barn som ikke var deres egne, både fosterbarn og barn av avdøde ektefeller.⁸⁴ Dette kan være med på å forklare at det ikke hadde vært behov for å organisere institusjoner for å ta hånd om foreldreløse barn før den industrielle revolusjonen og konsentrasjonen av befolkningen i byene. Ellen Schrumpf skriver i *Barndomshistorie* at før skolegang ble vanlig på slutten av 1800-tallet var barnearbeid sett på som et økonomisk og etisk gode. Barnearbeideren ble oppfattet som et uavhengig og selvstendig menneske, og mange steder ble industrialisering ønsket velkommen fordi det "løste problemet med lediggang blant barn".⁸⁵ Barn som ikke jobber eller går på skole vil fortsatt finne på noe for å fordrive tiden, og de har da evnen til å lage en masse problemer for sine omgivelser gjennom hærverk, tyveri og annen småkriminalitet. Det er derfor kanskje ikke så vanskelig å forstå at Treschow reagerer negativt på tanken om at det kanskje skal komme til å bli enda vanskeligere å få sysselsatt de fattige barna som reker rundt på tiden før den moderne skolen eksisterte. Det virker tydelig at det er et element av et behov for å beskytte samfunnet fra barna, noe som i dag er en langt mer sjelden problemstilling. Samtidig viser han at han mener at barn bør ha en viss rett til å bestemme over seg selv og sine egne liv uten at staten eller fraværende foreldre som er vanskelige å oppdrive skal involveres i saken.

3.2 Om barns straffeskyld

Vi forstår i dag barn som mennesker i utvikling, som ikke har en voksens evne til å resonnerer, å forstå følgene av sine handlinger eller har den emosjonelle stabiliteten som gir dem kontroll over sine impulser. Phillipe Aries argumenterer i *Centuries of Childhood* for at barn i tidligere ble sett på mer som korte voksne, snarere enn personer som ikke hadde en voksens kapasitet til å resonnerer og derfor burde beskyttes. Eksempler på dette er skildringer av barn som gambler, drikker og generelt deltar i de voksnes leker og ritualer på en måte som i dag er uhørt. Han viser også til illustrasjoner av scener fra bibelen hvor de små barna tegnes som skjeggete menn som rett nok er mye kortere og andre fremstillinger av barn hvor barna ligner mer på voksne.⁸⁶ Christian Vs lov av 1687 har ingen regel om kriminell lavalder, kun enkelte spesielle bestemmelser som at et barn under 10 år ikke må få dødsstraff for å begå drap, men at den døde familie skal kompenseres med "full mannebot".⁸⁷ Straffeloven av 1842 hadde

---

⁸⁴Sogner, *Far sjøl I stua og familien hans*, 50-51

⁸⁵Schrumpf, *Barndomshistorie*, 52

⁸⁶Aries, *Centuries of Childhood*. Overs. Baldick, 31-33, 69-74

⁸⁷Chr. Vs norske lov: Siette Bog. 6 cap. Om Manddrab, 17-18. artikkel

derimot en absolutt lavalder på 10 år. Det er interessant å se hvordan denne lavalderen har sett ut i enda eldre lover fordi den kan fortelle oss noe om hvordan denne dialogen har utviklet seg. I frostatingsloven var det egne bestemmelser for barn og unge som gjør at vi kan se noen likheter mellom den og straffeloven av 1842. Fram til barnet er 8 vintre år gammelt er det faren som skal ta ansvaret for hva det gjør, og frem til det fyller 15 regnes det fortsatt som umyndig, og skal derfor bare betale halve bøter. Et barn mellom 8 og 15 som begikk drap ble forvist med alle sine eiendeler og lyst fredløs, men en annen voksen kunne ustraffet følge dem til et annet kongerike og gi dem opphold der.⁸⁸ Historisk sett har det tydeligvis vært en ide om at det går en grense rundt 10 år når det gjelder strafferettslig ansvarlighet, frem til dette tallet i den i nyere tid begynte å bli stilt opp.

Barlien spør som kommentar på i lovforslaget kapittel 2, paragraf 43:

Er det barnet eller dets opdrager, som egentlig har forårsaget den begangne forseelse?
Saaledes falder som oftestet menneskenes beskyldninger og straffe paa den urette, og den mest skyldige strengeste dommer! De fleste forseelser have deres oprindelse fra en feilagtig opdragelse og denne igjen fra en feilagtig administration; derfor er det, at man i China straffer forældrene for børnenes forseelser og embedsmændene for folkets; ligesom man ogsaa der hædrer forældrene for børnenes særdeles gode og almeennyttige handlinger;

Barlien sikter til to paragrafer i kapittel 2 om straffeskyld og skadeerstatning:

Paragraf 42: Børn mellem 10 og 15 aar kunne straffes med riis, slagenes antal bestemmes af Dommeren fra 8 til 24. De tildeles angjeldende paa blottet Ryg. Straffen fyldbyrdes i offentligt Fængsel under Overværelse af Arrestforvareren eller nogen anden dertil antagen Person

Paragraf 43: Har angjeldende fyldt det 15de aar førend dom afsiges eller skal fuldbyrdes, udstaaer sa Fængselstraf, og overgaaer da hvert slag til een dags fængsel paa sædvanlig fangekost, eller til arrest efter det i alimndelighed gjeldende forhold. Den fængselstraf som skal anvendes bestemmes i dommen eller i fornødentfald af overøverigheden [...]

Jeg vil her først bruke litt tid på å drøfte adressivitet. Jeg vil ikke bruke mye plass på å greie ut hvem første- og overadressatene til Barliens ytring er, men nøyer meg med å si at de sannsynligvis vil være svært like som for den første av Treschows ytringer som beskrevet

---

⁸⁸Hagland og Sandnes, Frostatingslova, 68

over. Med andre ord norske menn av en viss sosial status og utdanning, som inkluderer embedsmenn, som Barlien spesifikt nevner ovenfor.

Sjangeren for Barliens ytring er et debattinnlegg, som sjanger har den har et lite aktivt forhold til de andre stemmene i ytringen, og er svært ensrettet. Vi forstår at det finnes noe Barlien svarer på, men hva gjøres ikke eksplisitt. Han tar også opp Kina som et forbilledlig eksempel på en måte å organisere både familier og samfunnet. Dette er en måte å autorisere ytringen ved å vise til et stort og mektig land som et eksempel, men Kina brukes instrumentelt og blir ikke særlig aktivisert utover å si at slik er det der, sammenlignet med Treschows måte å snakke om hedenske sivilisasjoner. Uavhengig av hvor riktig denne fremstillingen av Kina er kan vi anta at Barlien i det minste forventer at leseren ikke vil synes at den er helt tøvete. Jeg må stille spørsmålet om det virkelig er barn Barlien ønsker å si noe om med denne ytringen, eller om det han egentlig gjør er å rette en pekefinger mot norske embedsmenn (hans førsteadressater) og si noe om hvordan det norske samfunnet er og bør være. Jeg tror det er et element av begge deler i denne ytringen, men det virker usannsynlig at Barlien hadde skrevet dette om barn og foreldre for så å trykke og utgi for egen regning hvis han ikke mente det han skrev.

Vi kan se at Barlien og hans adressater deler en forståelse av at det finnes noe sånt som barn, og det faktum at Barlien ikke nevner det tyder på at også han tar det for gitt at en person under 15 år er å regne som et barn. Måten han snakker om barn og foreldre i forhold til ansvar for barnets gjerninger er det mest interessante ved denne ytringen. Under det nye lovforslaget vil ansvaret for et barns kraftig forminskes eller til og med oppløst avhengig av alder og alvorlighetsgrad. Barlien argumenterer for at ansvaret derimot skal flyttes helt, og legges hos den eller de som har hatt oppdragerollen, da det er deres svikt som er selve opprinnelsen til forseelsene. På denne måten vil konsekvensene for ugjerninger plasseres, potensielt med full kraft der Barlien argumenterer for at de virkelig hører hjemme, hos foreldrene. Så utvider han straks denne måten fra familiestrukturen til samfunnstrukturen, hvor samfunnets administratorer inntar den samme rollen som en oppdragende forelder i familien som har ansvaret for sine undersåtter. Den andre veien skal også utmerkelse, de positive følgene av en god oppdragelse og administrasjon, tilfalle den som står over.

3.2.1 Tabula rasa

Familien og staten sidestilles ved å trekke en likhet mellom forholdet mellom barn og foreldre til forholdet mellom borgere og embetsmenn. Man kan se en lignende balanse i mellom partene, hvor den ene parten kan forsørge og beskytte, men også har stor makt over livene til den som står under seg. Med sitt Kina-eksempel går Barlien imidlertid enda lenger i sammenligningen, og tilskriver administratorene noe som ligner en forelders ansvar og evne til å kunne oppdra sine borgere til god og nyttig oppførsel. Det han imidlertid også gjør med denne beskrivelsen av forelderens og embedsmannens rolle er å fortelle oss noe om hans syn på hva et barn er. Hvis et barn kan utvikle seg til å bli en person som lever et godt eller dårlig liv og er til gunst eller last for sine omgivelser og hvilken vei barnet utvikler seg er avhengig av hva slags input det mottar fra sine omgivelser er et nyfødt menneske å anse som et blankt ark, det som på latinsk kalles for et tabula rasa. Her kan vi se at Barlien sin ytring later til å speile utviklingen Ellen Schrupf beskriver hvor en god barndom ble sett på som en kilde som kunne gi næring til et godt liv: “Som «human becoming» er barnet sett på som svakt og uutvikla, eit uferdig individ på vent mot vaksendomen”.⁸⁹ Ideen om et nyfødt menneske som et tabula rasa går langt tilbake i ytringskjeden europeiske filosofiske diskursen om menneskets natur. Et av de eldste og mest velkjente eksemplene på bruken av dette begrepet er Aristoteles *De Anima (om sjelen)* som vel må anses som en av vestens kanoniske tekster, hvor han skriver at sinnet er potensielt alt tenkelig, men ingenting før det faktisk har tenkt.⁹⁰ Denne ideen ble videreutviklet av europeiske filosofer, og John Locke ga det den betydningen vi kjenner til i dag i sin bok *An Essay Concerning Human Understanding*:

If we attentively consider new-born children, we find little reason to think that they bring many ideas into the world with them. Except perhaps for some faint ideas of hunger and thirst, and warmth, and some pains, which they may have felt in the womb, they seem not to have any settled ideas at all—and especially not ideas matching the words that make up the universal propositions that are thought to be innate. We can see how they gradually come to have more ideas, which they do only by acquiring ideas that are furnished by experience and the observation of things.⁹¹

---

⁸⁹ Schrupf, *Barndomshistorie*, 76-78

⁹⁰ Aristoteles, *On the Soul (De Anima)*, Overs. Hett, 429b29–430a1

⁹¹ Locke, *An Essay Concerning Human Understanding*, bok I, kapittel iv, avsnitt 2

Vi har allerede sett at Barlien refererer til den sanne fornuft, og John Locke var foruten å være en av de mest innflytelsesrike opplysningsfilosofene også regnet som grunnleggeren av erfaringsfilosofi, eller empirisme. Locke mente at mennesket var utstyrt med evnen til å sanse og erfare og å bruke fornuft til å tenke og drøfter også i *An Essay Concerning Human Understanding* fornuftens som:

The discovery of the certainty or probability of such propositions or truths, which the mind arrives at by deduction made from such ideas, as it has got by the use of its natural faculties; viz, by the use of sensation or reflection.⁹²

Det er rimelig å anta at Barlien har blitt påvirket av Locke eller filosofer som Locke, som skrev om fornuft, og at han i det samme har fått ideen om barn som et tabula rasa.

3.3 Om straff og barn

Lovforslaget har kategorisk organiserte straffer av varierende alvorlighetsgrad som inkluderer bøter, fengsling, straffarbeid og dødsstraff. Fysisk avstraffelse for voksne, tidligere kalt kakstryking, en slags pisking med ris, glimrer med sitt fravær og da loven ble vedtatt i 1842 var det den første gangen Norges lover ikke tillot fysisk avstraffelse (for voksne). Niels Treschow var kritisk til denne motstanden mot fysisk avstraffelse, og skriver:

Man bemærker i dete forslag overhoved en affsky for corporlig straf, der ei forekommer mig at være vel grunnet,; thi hvad enten den finnes altfor grusom, saa maa, naar baade redskabet og slagenes antal er bestemt, denne grund bortfalde, eller nedværdigende, saa maa dog betænkes, at baade straffes børn paa denne maade og at samme straf for mange borne der saavel i aandsdannelse som i større følsomhed for legemlige smerter end for virkelige eller formeente æreskrenkelser staae hine meget nær, kan være ligesaa passende; hvortil kommer, at de straffe som maae sættes i stedet, gjerne virkelig ere langt haardere og af en skadeligere indflydelse paa den lidendes sundhed og sande vel. De bør altsaa efter min mening i tildfælde af de ringere forbrydelser, som meest begaaes af almuen, alternere med fængsel og eller bøder.⁹³

Interessant her er at Treschow merker en avsky mot fysisk straff i et forslag han selv var med på å forfatte. Vi kan anta at dette er delvis rettet mot hans to medforfattere, Niels Christian

---

⁹² Locke, *An Essay Concerning Human Understanding*, bok IV, kapittel xvii, avsnitt 2

⁹³Treschow "Bemærkninger", 10

Berg og Jørgen Herman Vogt, og at Treschow var i mindretall blant kommisjonens medlemmer i dette synet. Om så dette er tilfelle svarer han uansett ikke bare personene, men en mer omfattende dialog denne avskyen var et produkt av. På denne tiden hadde opplysningstidens humanistiske ideer gjort sitt inntog og over hele Europa ble mer brutale og grusomme straffemåter gradvis avskaffet. Det er denne dialogen Treschow ønsker å svare på med sin ytring. Sjangermessig har denne ytringen, sammenlignet med hans ytring om spedbarnsdrap, et mye mindre aktivt forhold til de andre stemmene, og er langt mer ensrettet. Han bemerker en avsky som han mener er lite begrunnet, og gjør heller ingen forsøk på å ta opp grunnene til at en slik avsky finnes og imøtegå dem. I stedet blir denne avskyen nærmest avfeid. For å gjøre sitt poeng tar han imidlertid også opp barn, og dialogen om hvordan og hvorfor man skal behandle barn i Norge på 1830-tallet er en tydelig stemme i ytringen.⁹⁴

“Om straffen anses som nedverdiggende og grusom så må man påpeke at denne samme straffen benyttes mot barn”, skriver Treschow. I vår tid kunne man forventet at en slik påpekning ville ha vært fulgt av en formaning om at barn ikke kan straffes på strengere vis enn voksne, men Treschow har noe annet han vil frem til. Han skriver videre at barn er mer følsomme for fysiske smerter enn for smertene fra en æreskrenkelse, derfor kan det være mer passende med en fysisk straff, fordi straffen vil være mer effektiv i å oppnå det ønskede resultatet.

Treschows tankegang later til å være at en serie harde slag på ryggen som etterlater blødende sår og forårsaker store smerter er en svært konkret konsekvens og, sammenlignet med måneder eller år bak lås og slå, som er en svært abstrakt ide, svært lett å forstå. Dermed vil en slik straff være mer effektiv for å avskrekke en person med mindre utviklede sjelsevner, som et barn. Han påpeker også rett at andre straffer kan være vel så skadelige for en persons helse og liv som noen piskeslag på ryggen, et lengre opphold i en kjølig celle med begrenset kosthold kunne gå hardt utover en fanges helse. Et kjent eksempel på dette er Hans Nielsen Hauge, som fikk redusert helse og døde tidlig etter fengselsopphold.⁹⁵

---

⁹⁴ Bakhtin, *Problems of Dostoevsky's poetics*. Overs. Emerson, 199

⁹⁵ Aarflot, “Hans Nielsen Hauge”

3.3.1 Små folk og små forbrytelser

Treschow avslutter med en kommentar om hvilke forbrytelser han ser for seg at denne typen straff kan brukes ved siden av fengsling og bøter. Det er de “ringere” forbrytelser, som begås mest av almuen. At han vil at de mindre alvorlige forbrytelser skal kunne straffes pisking sier i seg selv noe om hvordan ser på slik straff, men det er oppsiktsvekkende at han påpeker at denne typen straffer begås mest av “almuen”. Almuen er et ord som ikke ofte brukes i norsk lenger, men det ble brukt for å henvise til småfolket, de laverestående samfunnslag. Dette kan tolkes som at Treschow mener at nettopp disse menneskene er fysisk avstraffelse velegnet for. Dette forteller oss at det vi ser er en ytring fra en dialog hvor man ser mennesker fra forskjellige lag som forskjellige fra hverandre på en måte som plasserer dem i et hierarki. I dette hierarkiet havner noen mennesker nærmere barn. Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv hadde barn en viktig funksjon som arbeidskraft fra ung alder, og deltok i arbeidsmarkedet på linje med resten av almuen. Sølvi Sogner skriver i *Far sjøl i stua hans og familien hans* at barn gikk inn i “et system basert på utveksling av barne- ungdomsarbeidskraft og voksen arbeidskraft mellom husstandene.” Sogner skriver videre at en husstand som hadde få barn i arbeidsfør alder gjerne hadde mange tjenere, og omvendt. Fosterbarn var også svært vanlige og må til en viss grad ha fungert som billig arbeidskraft. Dette motiverte foreldre til å oppfostre og gi omsorg til barn som ikke var deres egne.⁹⁶ Fordi barn, spesielt de i 10-15 årsalderen som det her er snakk om, deltok i arbeidet med voksne i stedet for å separeres i sin egen sfære i skolen kan det hende at man så på disse som nærmere voksne, og at det er det vi her ser bli uttrykt.

Hvis vi igjen ser på Hanna Arendts beskrivelse av det verdimeslige hierarkiet som et spektrum som går fra menneske til dyr kan vi se at dette er en modell som kan være nyttig her. Når Treschow først skriver at fysisk straff kan være mer passende for barn og at æreskrenkelser ikke er effektivt og deretter i, i den samme ytringen, skriver at fysisk straff passer for forbrytelser som typisk begås av almuen, fordi de begås av almuen, er den naturlige slutningen at barn og medlemmer av almuen har noe til felles. Treschow sier eksplisitt at de responderer på straff på en måte som likner hverandre, så spørsmålet for vårt vedkommende

---

⁹⁶Sogner, *Far sjøl I stua og familien hans*, 50-51

blir hva Treschow ikke sier eksplisitt, altså hva som gjør barn og almuen like hverandre og hva det kan fortelle oss om dialogen denne ytringen er et produkt av.

Barn er uutviklede mennesker, mens voksne medlemmer av almuen er ferdig utviklet, men det de begge hadde til felles da denne ytringen kom var at de ikke deltok i det politiske liv. I tillegg til at demokratiet i Norge var svært nytt var det også, sett med moderne øyne, svært begrenset. Grunnloven av 1814 ga stemmerett til embetsmenn, byborgerskap og bønder, og ved første stortingsvalg i 1815 hadde 65 av 1000 innbyggere stemmerett, og utover 1800-tallet frem til 1879 var andelen stemmeberettigede synkende fordi antall husmenn og eiendomsløse vokste sterkt, jfr data fra Statistisk sentralbyrå.⁹⁷ Med andre ord var godt under 10% av befolkningen stemmeberettiget da Treschow skrev sin ytring, almuen var altså ikke sett som verdige det ansvar det innebar å delta i demokratiet. Sett sammen gir disse faktorene et bedre bilde av dialogen vi ser på og som Treschow ytrer seg i, alle barn er umodne, men ikke alle mennesker modnes i lik grad i løpet av prosessen med å gå fra å være barn til å være voksne.

Straffer kan ha en rekke andre dimensjoner som å holde noen sperret inne for å beskytte resten av samfunnet fra farlige individer, behandling av sykdom, hevn osv., men jeg velger her å fokusere på det Treschow spesifikt nevner og ordene han velger i ytringen, nemlig æreskrenkelse og fysisk smerte som straff. Arendt skrev at forskjellen på det menneskelige og politiske og det naturlige, eller dyriske var hvordan man ble fri fra naturen når man deltok i det politiske organiserte livet. Å sørge for mat og drikke, å oppdra barn, å ta seg av de biologiske kravene var det som tilhørte hjemmet og naturens sfære.⁹⁸ Hvis vi vurderer forskjellen på en straff som Treschow beskriver som æreskrenkende og en fysisk, smertefull straff som går på sansene, virker disse til å naturlig passe inn på hver sin side av spekteret av menneskelig eksistens slik Arendt beskriver det. Fysisk smerte er ikke en abstrakt ide, men en intens følelse som dyr trenger for å merke og unngå ting som skader dem. En æreskrenkelse handler derimot om en ide om at man har blitt behandlet på en måte som har skadet ens æresfølelse. Knyttet til en slik ide er det en rekke andre ideer, man har en ide om en ære, at denne æren fordrer en viss type behandling og hva som er upassende, at det finnes et hierarki og at man har en plass i dette hierarkiet som kan bli påvirket av en slik krenkelse. Det er klart

---

⁹⁷ Statistisk sentralbyrå, "Stemmeberettigede ere de norske borgere"

⁹⁸ Arendt, *The Human Condition*, 187-188

at Treschow ikke ser barn og voksne medlemmer av almuen som identiske fordi han foreslår ikke identisk straff og behandling. Ytringen er likevel et uttrykk for at i den norske dialogen om barn og menneskeverd var det et verdimeslig hierarki hvor man basert på grad av sofistikerhet plasserte konge og stemmeberettigede menn nærme toppen og almuen lenger nede med barn på bunnen. Arendt argumenterte i sin drøfting av det greske samfunnet for at ikke-politiske mennesker, spesielt barn og kvinner, havnet utenfor hierarkiet, men dette kan ikke sies i denne konteksten fordi barn blir inkludert og gitt en plass i dialogen slik som i Treschows ytring.

4 Konklusjon

Da jeg startet med arbeidet på denne teksten stilte jeg spørsmålet: Hvilket syn på barndom og barn kommer, med en bakhtinsk nærlesning, til uttrykk i debatten rundt straffeloven av 1842?

Etter å ha lest igjennom materialet jeg hadde funnet som var relatert til straffeloven av 1842 og lovforslagene til denne satt jeg igjen med noen tekster som tok opp barn på forskjellige måter. For å spisse oppgavens fokus så jeg på stoffet jeg hadde og identifiserte tre måter å tematisere materialet. Jeg forkastet de delene av materialet som jeg fant at jeg ikke kunne bruke innenfor denne tematiseringen.

Bruken av Bakhtins begreper og metode påvirket arbeidet med oppgaven kraftig. Det utgjorde et konkret analytisk verktøy som fikk meg til å styre lesningen og sortere stoffet for å finne frem til det som var relevant og nyttig. Det har også kunnet gi meg en pekepinn på hvordan ulike ytringer og ytringers intertekstualitet henger sammen med og bygger og spiller på hverandre og er i relasjon til hverandre. Bakhtin beskriver og setter navn på kontekst, adressivitet, innflytelsen av forventede svar, dialogiske ekko av tidligere ytringer, og forklarer hvorfor disse er nødvendige for å forstå individuelle ytringer.⁹⁹ Med disse konseptene i verktøykassen så jeg på varierte faktorer som fattigdom blant barn og den veldedige bevegelsen som vokste rundt dette, europeisk kristen kultur og historie, og forfatternes egne liv og bakgrunn. Jeg oppdaget disse faktorene ved å ta utgangspunkt i ytringene og bruke Bakhtin, og brukte igjen Bakhtin når jeg drøftet hvordan de hang sammen. Jeg er derfor ikke i tvil om at det ga meg mye hjelp å bruke Bakhtin i arbeidet.

Det er slik, når man nærmer seg kildemateriale av denne typen for en nærlesning, at man ikke kan forvente at det man leser skal være ferdig innordnet inn i ryddige kategorier. Når jeg har valgt å organisere arbeidet slik er det først og fremst for å gi meg selv en strukturert måte å nærme meg stoffet på mens jeg leser og skriver. Det var også viktig å gjøre det lettere for leseren av denne oppgaven å forstå det jeg skriver om uten at for mange forskjellige temaer

---

⁹⁹ Bakhtin, "The problem of Speech Genres" i *Speech Genres*, Overs. McGee, kindle location (1629)

tas opp samtidig og gjør det vanskelig å følge tråden. For å oppnå dette delte jeg stoffet opp i tre bolker:

Den første var eierskapet over barnet, hvor jeg drøfter staten og foreldrenes rett og mandat til å bestemme over et barn samt barnets rett til å bestemme over seg selv. Slik jeg viste da jeg drøftet Treschow fant jeg at det var et forhold i mellom forelder, stat og barnet selv når det gjaldt eierskap og at dette forholdet og at hva dette eierskapet innebar ble påvirket av mange forskjellige faktorer. Den første og mest åpenbare faktoren var den europeiske kristne dialogen rundt barn og barndom som ble informert av bibelvers og av en etablert tradisjon hvor barn ble innlemmet som “det borgerlige samfunns medlemmer” fra fødselen av lagt under det offentlige beskyttelse.¹⁰⁰ Jeg fant også at det var en blanding av endring i den materielle tilstanden og kulturelle bevegelser som kom ut av den industrielle revolusjonen. Barnefattigdommen ble mer synlig og akutt da befolkningstallet skjøt i været mens befolkningen ble mer konsentrert i byene, samtidig fantes en ny klasse mennesker i borgerskapet som hadde ressurser til å engasjere seg på vegne av disse barna. Dette engasjementet tok først form av et frivillig veldedig arbeide, men endte med et organisert krav om at det offentlige skulle ta grep for å garantere barns beskyttelse og rettigheter. I min analyse viste jeg hvordan 1830-tallet i Norge var i en tilstand av endring, hvor de private organisasjonene allerede hadde kommet på banen, men det fortsatt ikke fantes noen institusjonell beskyttelse for disse barna. Jeg viser hvordan lediggang blant barn var ansett som et reelt samfunnsproblem som industrialiseringen i en viss grad bidro til å løse i tiden før skolevesenet sørget for at barn hadde noe å gjøre. Med straffeloven kom egne regler for barn, og dette var en del av utviklingen som senere førte til opprettelsen av det norske barnevernet.

Det andre punktet jeg drøftet var barns straffskyld, hvordan barns gjerninger kunne bli straffet i forhold til voksne. Her tok jeg utgangspunkt i Barlien sine kommentarer angående paragrafene i lovforslaget som spesifiserer at barn henholdsvis under 10 og fra 10-15 ikke kan straffes og kan straffes med slag der en voksen person hadde kunne dømmes til fengselsstraff. Jeg startet med å kontekstualisere dialogen om barns plass i lovverket ved å vise til frostatingsloven. I nærlesningen og drøftingen kom jeg inn på og viste hvordan dialogen om barn og barndom hadde utviklet seg til å se barn som blanke ark, *tabula rasa*, og at dette medførte at man anså at det fantes en mulighet for at voksne og samfunnet kunne forme barn

---

¹⁰⁰ Samling, Treschow, Niels, 1832, side 18

ved å gi dem en god barndom som påvirket hvordan de senere utviklet seg som voksne. Når man så trodde at en slik ting var mulig var det også mulig å argumentere for at det var en moralsk plikt å gjøre dette. Jeg mener det er rimelig å slutte at denne plikten som utledes fra ideen om mennesket som blanke ark var en del av dialogen som førte til den økte statlige inngripen overfor barn som senere ledet til etableringen av skolevesen og barnevern.

Det siste temaet jeg delte teksten opp i var selve straffen og spørsmålet om hvordan barn kunne og burde bli straffet. Treschow er, som det eldste medlemmet av trioen som forfattet lovforslaget, imot å fjerne den fysiske avstraffelsen for voksne fra domstolenes verktøykasse, men får ikke med seg resten av kommisjonen og dette forsvinner fra norsk lov fra 1842. Jeg kontrasterer dette i min nærlesning med at rising innføres som et alternativ til fengselsstraffer for yngre barn mellom 10 og 15 år. Ved å nærlese i teksten hvordan Treschow resonnerer i sitt forsvar for fysisk straff for voksne mener jeg å vise hvorfor han og andre som bidro til å innføre dette for barn i loven tenkte. I min nærlesning viser jeg hvordan ytringen stammer fra en dialog hvor det finnes et hierarki innen modenhet og utvikling hvor barn og mennesker fra de lavere samfunnslag, den såkalte almuen, blir likestilt.

4.1 Avsluttende bemerkninger

I nærlesningen av delene av de utvalgte tekstene som berørte barn og barndom var det noen temaer som gikk igjen og virket å være viktige. Ytringene var i et dialogisk forhold til den europeiske kristne tradisjonen gjennom indirekte referanser til bibelen og forfatterne egne direkte referanser til kristendom i sine ytringer. Jeg mener å vise at kristendommen fungerte som kilden til moralske argumenter og at denne informerte det verdimeslige synet på barn som skapninger med en sjel og en egenverdi som kom til uttrykk i tekstene denne oppgaven har tatt for seg.

Flere ganger pekte ytringer på den historiske europeiske kulturen og var i et dialogisk forhold til denne. Den antikke perioden og mer samtidige filosofer som Locke kommer direkte og indirekte til ordet som stemmer i ytringene. Jeg viste også hvordan de materielle forholdene påvirket synet på barn. I min drøftning av nærlesningen kom jeg frem til at spedbarnsdødelighetens hyppighet hadde påvirket verdien man satte på et spedbarnsliv.

I nærlesningen la jeg i tillegg merke til noen ting som ikke var til stede i tekstene, som vekket oppmerksomhet fordi de ikke ble sagt. For det første var det aldri noen problematisering av spørsmålet om aldersgrensene for straff. Dette faktum, sett i sammenheng med at aldersgrensene for straff i de eldre lovene ble plassert rundt 10 år, viser at dette har vært en ide om et skille mellom når en person er for ung og når man er moden nok til å stilles til ansvar for forbrytelser som en voksen. Straffeloven av 1842 kan sees som et steg på veien med sin graderte kategori for ungdommer fra 10 til 15, dette ble senere utviklet til å hete at “ingen kan straffes for handling foretatt før det fylte 14 år” i den norske straffeloven av 1902.

For å gå tilbake til spørsmålet som startet det hele: Hva har arbeidet med denne oppgaven fortalt om 1800-tallets norske samfunn sitt syn på barn og barndom av denne oppgaven? Det har vært en analyse av to representanter for 1800-tallets samfunn og deres tanker om barn og straffeutmåling med den tanke at de til en viss grad representerer et eller flere syn som var vanlig i sin egen samtid. Ved å se på deres ytringer og sette dem inn som et ledd i ytringskjeder som peker bakover og fremover har jeg fått en ide om noen av forholdene og ideene som gjorde at disse synene oppsto. Jeg forventet ikke da jeg startet arbeidet hvor mange forskjellige retninger, dialogiske ytringskjeder, å nærlese slik ville føre meg. Kristne ritualer rundt liv og død samt ideer om barn, filosofi, forholdene som fulgte den industrielle revolusjonen, fødselstall og spedbarnsdødelighet er blant det jeg har sett på med utgangspunkt i ytringene jeg tok for meg. Det er et overgripende narrativ her med de mange forskjellige faktorene vi kan se ha et dialogisk forhold med hverandre, som utgjør dialogen som danner synet på barn og barndom. Selv om det jeg har sett på i nærlesningen ikke er noen uttømmende oversikt kan man her se et omriss av hvordan ideene om barndom ble skapt gjennom dialogiske prosesser.

Litteraturliste

Primærkilder:

Barlien, Hans. *Bemærkninger til det nye Lovudkast, dateret 31te October 1831.* Trondhjem: Thorhild Borg, 1833.

Treschow, Niels. «Bemærkninger ved det efter kongelig Befaling forfattede Udkast til en Criminal=lov for Norge (Af Statsraad Treschow.)» i *Samling af de, den, ved kongelig Resolution af 22de November 1828, naadigst nedsatte Lovcommission, i Manuscript tilstillede Bemærkninger i Anledning af Commissionens ved Trykken i Aaret 1831 bekjendtgjorte Udkast til en Lov for Kongeriget Norge, angaaende Forbrydelser, saa og af de i forskjellige offentlige Blade indrykkede Stykker betreffende ovennævnte Lovarbeide*, redigert av lovcommisionen, 3-25. Christiana: Cappelen, 1832.

Litteratur:

Arendt, Hannah. *The Human Condition.* Chicago: The University of Chicago Press, 1998.

Aristoteles. *Aristotle: on the Soul. Parva Naturalia. On Breath.* Oversatt av Walter Stanley Hett. Cambridge: Harvard University Press, 1957.

Aries, Phillipe. *Centuries of Childhood.* Oversatt av Robert Baldick. London: Pimlico, 1996

Bakhtin, Mikhail Mikhailovich. *The Dialogic Imagination.* Oversatt av Caryl Emerson og Michael Holquist. Austin: University of Texas Press, 1981.

Bakhtin, Mikhail Mikhailovich. *Problems of Dostoevsky's Poetics (Theory and History of Literature).* Oversatt av Caryl Emerson. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1999.

- Bakhtin, Mikhail Mikhailovich.** “The problem of Speech Genres” i *Speech Genres and Other Late Essays (University of Texas Press Slavic Series)*. Oversatt av Vern W. McGee. Austin: University of Texas Press, 2010.
- Berg, Jens Christian og Vogt, Jørgen Herman.** *Motiver til det i Aaret 1832 udgivne Forslag til en Lov for Kongeriget Norge angaaende Forbrydelser*. Christiania: Opfostringshusets Bogtrykkerie, 1835.
- Berge, Kjell Lars.** «Teksten.» Kap. 2 I *Tekst og historie: Å lese tekster historisk*, redigert av Kristin Asdal, Kjell Lars Berge, Karen Gammelgaard, Trygve Riiser Gundersen, Helge Jordheim, Tore Rem and Johan L. Tønnesson. Oslo: Universitetsforlaget, 2008.
- Classen, Albrecht.** Philippe aries and the consequences: «History of childhood, family relations, and personal emotions where do we stand today?» i *Childhood in the Middle Ages and the Renaissance: The Results of a Paradigm Shift in the History of Mentality*, 1-65. Berlin: Walter de Gruyter GmbH and Co. KG, 2005.
- Hagland, Jan Ragnar og Sandnes, Jørn.** *Frostatingslova*. Oslo: Det norske samlaget, 1994.
- Locke, John.** *An Essay Concerning Human Understanding*, Oxford: Oxford University Press, 1689.
- Lov om behandling av forsømte barn.** 06.06.1896
- Lövkrona, Inger.** *Annika Larsdotter: Barnamörderska: Køn, makt och sexualitet i 1700-tallets Sverige*. Lund: Historiska media, 1999.
- Motzfeldt, Ulrik Anton.** *Bemærkninger ved det af den ved Kongelig naadigst Resolution af 22de November 1828 befalede Commission forfattede og bekjendtgjorte Forslag til en Lov for Kongeriget Norge angaaende Forbrydelser*. Christiania: Cappelen, 1833.
- Ohrvik, Ane.** “Autorisering i norske svartebøker. En studie av forfatterskap i Cyprianus Konstbog.” Kap. 6 i *Or gamalt - nye perspektiver på folkeminner*. Otta: Norsk folkeminnelag, 2011

Orme, Nicholas. *Medieval Children*. New Haven and London: Yale University Press, 2003.

Sandvik, Hilde. *Anders Sandøe Ørsted og den norske straffeloven av 1842*. Oslo: Akademisk publisering, 2017.

Schrumpf, Ellen. *Barndomshistorie*. Oslo: Det norske samlaget, 2013.

Sogner, Sølvi. *Far sjøl i stua og familien hans: Trekk fra norsk familiehistorie før og nå*. Oslo: Universitetsforlaget, 1994.

Schweigaard, Anton Martin. *Commentar over Den norske Criminallov. D. 1*. Christiania: Johan Dahl, 1844.

Sunde, Jørn Øyrehagen. «Kommentar: Internasjonaliseringa av norsk strafferett i eit historisk perspektiv» *Tidsskrift for strafferett*, nr. 3 (2007): 292-298

Sørnes, Torgrim. *Ondskap: De henrettede i Norge 1815-1876*. Oslo: Schibsted, 2009.

Kjus, Audun. *Sakens fakta: Fortellingsstrategier i straffesaker*. Oslo: Unipub, 2008.

Elektroniske kilder:

Aarflot, Andreas. "Hans Nielsen Hauge - Legpredikant, Agitator og Samfunnsreformator" *Norsk Biografisk Leksikon*. 20.10.2014
https://nbl.snl.no/Hans_Nielsen_Hauge

Andersson, Axel. "Mord som skakat Sverige" *Populär Historia*. 18.02.2011
<https://popularhistoria.se/artiklar/mord-som-skakat-sverige>

Bratberg, Terje. "Niels Treschow - Filosof, skolemann og politiker" *Norsk biografisk leksikon*. 13.02.2009
https://nbl.snl.no/Niels_Treschow

Demaue, Lloyd. “Chapter 9: Bipolar Christianity: How Torturing “Sinful” Children Produced Holy Wars”, *The Origins of War in Child Abuse*. (Bok publisert på nett) 01.04.2018.

<http://psychohistory.com/books/the-origins-of-war-in-child-abuse/chapter-9-bipolar-christianity-how-torturing-sinful-children-produced-holy-wars/>

Gjersøe, Ann-Christin. “Englemakerskene i Kristiania” *Serieliv* 09.09.2016

<https://www.serieliv.no/2016/09/09/englemakerskene-i-kristiania/>

Lov om Dyrevelferd. Dyrevelferdsloven av 19. juni 1997 nr. 97. 01.05.2018.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-97>

Mykland, Knut. “Hans Barlien - Bonde og politiker” *Norsk biografisk leksikon*. 13.02.2009

https://nbl.snl.no/Hans_Barlien

Sandnes, Heidi Elisabeth. “Samfunnsdebattens vertinner” *Kjønnsforskning*. 11.5.2010

<http://kjonnsforskning.no/nb/2010/05/samfunnsdebattens-vertinner?tid=71335>

Statistisk sentralbyrå. “Stemmeberettigede ere de norske borgere - Historisk utvikling i stemmerett, valgdeltakelse og valgte.1814-2009.” 14.02.2017

<https://www.ssb.no/valg/artikler-og-publikasjoner/stemmeberettigede-ere-de-norske-borgere>

Storsveen, Odd Arvid. “Jens Christian Berg - Jurist og politiker” *Norsk biografisk leksikon*.

13.02.2009

https://nbl.snl.no/Jens_Christian_Berg